

**Siri har AFP og
kan gå av ved 62.
Èn av to kvinner
kan ikke det.**

Tema pensjon side 52

BOIKOTT:

Bitter strid
om havnene **6**

HOLDEN III:

Frontfaget
lever videre **10**

EUROKRISA:

Jobbjakt
i vinterkulda **34**

side 6

TEGNING: HALLVARD SKAUGE
hallvard.skauge@online.no

Leder

Svein-Yngve Madssen, ansvarlig redaktør

Det kan være deg og meg

De fleste av oss tror ikke at det kan skje. Du står der uten jobb, økonomien svikter og alt rakner. Ikke bare forvitrer det offentlige sikkerhetsnettet, men også tryggheten i familie og vennskap slår sprekker. Alle sliter. Det er ingen som kan hjelpe, som får deg opp på beina igjen. Framtida virker helsvart.

For millioner av mennesker i Europa og USA er dette virkeligheten. Mange har god utdanning og følte seg trygge. De har hatt solide jobber i næringslivet eller vært blant de mange offentlig ansatte som velferds-samfunnet er helt avhengig av. Men det spilte ingen rolle om du var sykepleier, lærer eller ingeniør. De økonomiske kuttene fjernet brutalt arbeidsplassene.

Det kunne vært deg og meg. Vi snakker om folk flest som har fått grunnen revet bort under seg. I denne utgaven av LO-Aktuelt kan du møte noen av dem. De har reist til Norge med et desperat håp om å finne arbeid og en framtid. Men også her kan virkeligheten og vinterkulda være umenneskelig. Og stadig flere mener at også vi vil oppleve en tøffere økonomisk framtid. Mange kan i framtida risikere å miste jobbene sine.

Da er det viktig at vi har en regjering som ikke begår de samme katastrofale feilene som er gjort i andre land. Løsningene er ikke skattelette og kutt i offentlig sektor. Det vil bare forsterke en negativ spiral og kaste enda flere ut i arbeidsløshet og so-

sial nød. I krisetider er det helt avgjørende at velferdsstaten har de ressursene som er nødvendige for å hjelpe mennesker og stimulere til vekst i framtida. Ikke minst er det viktig å unngå at kompetanse forsvinner med arbeidsplassene.

Mens så langt er det ikke krisetider i Norge. De aller fleste av oss kan gå inn i juletida og være ganske trygge på at også det neste året blir bra. Og skulle de dystre prognosene slå til, har vi alle muligheter til å berge oss gjennom stormen. Forhåpentligvis vil flertallet på Stortinget bidra til at skuta ikke kjøres på grunn. ■

Postadresse:

Stiftelsen LO Media,
LO-Aktuelt,
Pb. 8964, Youngstorget,
0028 Oslo

Besøksadresse:

Storgata 33 A, 0184 Oslo
Tlf.: 2306 8360

Kontakt redaksjonen:

red.loaktuelt@lomediamedia.no

Abonnement:

abonn.loaktuelt@lomediamedia.no
Mob.: 2306 8360

Ansvarlig redaktør:

Svein-Yngve Madssen
Mob.: 900 36 164
sym@lomediamedia.no

Redaksjonssekretær:

Ragnhild Heyerdahl (permisjon)

Journalister:

Stig H. Christensen
Mob.: 916 18 947
stig@lomediamedia.no

Torgny Hasås

Mob.: 918 79 767
torgny@lomediamedia.no

Line Scheistrøen

Mob.: 950 33 440
line@lomediamedia.no

Nina Sandås

Mob.: 977 46 478
nina@lomediamedia.no

Jan-Erik Østlie

Mob.: 992 97 866
jan.erik@lomediamedia.no

Fotojournalister:

Tri Nguyen Dinh
Mob.: 997 73 564
tri@lomediamedia.no

Sissel M. Rasmussen

Mob.: 977 59 082
sissel@lomediamedia.no

Typografer:

Eva-Lill Bekkevad
Mob.: 913 33 489
eva.lill@lomediamedia.no

Else Sofie Ruud

Mob.: 997 26 657
else@lomediamedia.no

www.frifagbevegelse.no

LO-Aktuelt trykkes hos
Aktietrykkeriet AS.
ISSN 0801 2482

LO-Aktuelt redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsomplakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Postboks 46 Sentrum, 0101 Oslo. Telefon 22 40 50 40.

12 Slutten for NSB?

Forslaget om konkurranseutsetting og å legge ned NSB og Jernbaneverket møter sterk kritikk fra LO.

20 Freias kunstsatter

På Freia kan de ansatte nyte kultur og vakre omgivelser. Men eierne vurderer salg av kunsten.

26 Jakka som ble borte

Hvor er den i dag, jakka som ble stjålet natt til nyttår i fjor? Holder den en ny eier varm i vinterkulda?

28 Den minste lønna

I Norden er den uønsket, men lovfestet minstelønn kan gi mennesker i Europa mer å leve for enn sultelønn.

34 Drømmer om jobb

De har kommet fra hele Europa for å finne arbeid i rike Norge. For mange er drømmen i ferd med å breste.

40 Maten vi ikke spiser

Store mengder mat og drikke kastes hver eneste dag. Noen vil bekjempe matsvinnet. Lukt og smak, er deres oppfordring.

45 Mangler kompetanse

Arbeidsløsheten er stor i mange europeiske land. Like fullt sliter virksomheter med å finne mennesker med riktig kompetanse.

43 Vil ta tidstyven

Statsråd Jan Tore Sanner vil gjøre offentlig sektor mer effektiv. Han har startet jakten på alle tidstyvene.

6 Frontene er steile mellom arbeidsgivere og arbeidstakere. Kampen står om hvem som i framtida skal laste og losse skipene i norske havner. Striden er global.

16 Julestemningen preger ikke den hektiske arbeidsdagen på Forlagssentralen. Men ligger det en bok under juletreet, er sjansen stor for at den har vært innom Ski på ferden.

22 Fagforbundets nye nestleder Sissel Merete Skoghaug, er en uredd sykepleier som aldri banner, selv om hun kommer nordfra. Men konkurranse liker hun.

Forsida

Siri Møllendal nå og som «pensjonist»
Fotomontasje:
Tri Nguyen Dinh

Redaksjonen avsluttet 3. desember.

minker

FOTO: SCANPIX

Tall fra Kriminalomsorgen viser at antallet som dømmes til samfunnsstraff går ned. De siste tre årene er bruk av samfunnsstraff redusert med nesten 25 prosent.

øker

FOTO: SCANPIX

Tolv ulv er felt i Norge så langt i år. Det er tre flere enn i hele 2012, og dobbelt så mange som i 2011. Bare i 1949 ble det drept flere ulver i Norge enn i år, skriver Natur & Miljø.

Mazyar Keshvari @MazyarKeshvari

Martin Kolberg varmer mitt hjerte på slutten av møtet: «Budsjettet er ikke retningsløs, det går i en tydelig liberalistisk retning!»

26. november

Tallak Rundholt @Rundholt

Fagbevegelsen mente stortingsvalget var «en folkeavstemning om Arbeidsmiljøloven». Men bare om de hadde vunnet, tydeligvis.

14. november

Arne Strand @arnestrand

Kuttet i pressestøtten er høyresidens hevn over aviser de ikke liker.

9. november

Mette Nord

Gratulerer med den Europeiske dagen helsefagarbeidere, hjelpepleiere og omsorgsarbeidere. Dere gjør en fantastisk jobb. En stor takk, dere er midt i kjernen av velferdsnorge.

26. november

internasjonalen

Bulgaria

- 7 millioner innbyggere
- Statsoverhode: president Rosen Pleneliev
- Landsorganisasjonen CITUB er dominerende

Bulgaria ble uavhengig fra det otomanske riket i 1908 og var under Sovjetunionens innflytelse fra 1946 til 1990. Bulgaria ble medlem i NATO 2004 og i EU 2007. Historiens avtrykk er fortsatt merkbart i form av korrupsjon, organisert kriminalitet og svak økonomi – særlig etter finanskrisen.

Bulgaria er EUs fattigste. Høy arbeids-

ledighet (26 prosent i juli) har ført til stor utvandring.

Den politiske krisen tiltar. Fra i sommer har landsorganisasjonen KNSB/CITUB med 390 000 medlemmer gått i bresjen for gjentatte demonstrasjoner mot den sosialistledete regjeringen som kom til makten etter valget i mai. Plamen Dimitrov leder CITUB, som er arvtaker etter kommunisttidens fagorganisasjon, og ble stiftet i 1990.

Regjeringen beskyldes for korrupsjon. Den forrige, konservative regjeringen ble tvunget til å gå av i februar etter voldsomme protester, også da mot korrupsjon i tillegg til økte kraftpriser. I disse dager gjelder protestene budsjettprosessen i parlamentet,

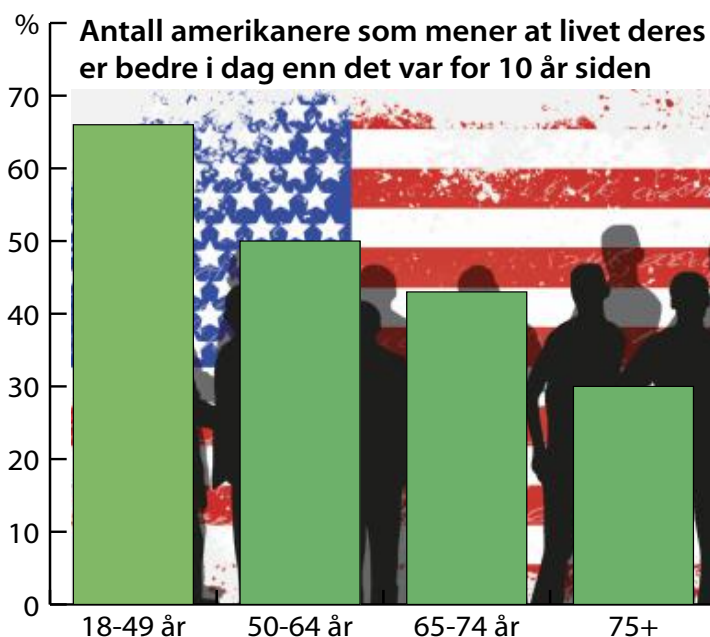

krav om sikrere arbeidsplasser og regelmessige lønnsutbetalinger i offentlig sektor. Studentene har okkupert

universitetet i hovedstaden Sofia i mange uker. ■

Kilder: CITUB, IFS, The World Factbook (CIA)

Folk mener

Kilde: Pew Research Center, 2013

2
44

av tre nye arbeidsledige er innvandrere, viser tall fra Statistisk sentralbyrå.

prosent av de som gikk på arbeidsavklaringspenger endte opp som uføretrygdete, skriver Adresseavisen.

Man kan saktens spørre seg om en ny regjering vil komme til å gjøre noe som NHO og Bankforeningen ikke er enig i.

Jan Arild Snoen i Samtiden

”

Krever forhandlingsrett

Bare LO har tyngde nok til å oppnå forhandlingsrett på pensjon, skriver fagbladet LO Finans på lederplass.

«**Det blir den gamle lekse** opp igjen, ingen forhandlingsrett gir liten påvirkning på oppgjørens fordelingsprofil og pottter til å rette opp skjevheter. Det er trist å se at skjevheter i lønninger bare fortsetter å vedvare.

Medarbeidersamtaler med en lønnsdel har ingen verdi hvis de bare konstaterer at det er intet å fordele for neste året på rad. Da er det på tide at lederne gir bedre rådgivning om hvordan de ansatte kan komme i betraktning neste år.

Selv med det sentrale oppgjøret pluss ett lønnstrinn for en normal avlønning,

er dette ikke mer enn for eksempel postens bud fikk på det sentrale oppgjøret.

Lederne utenfor tariffen i et konsern som dekkes av LO Finans, fikk et generelt tillegg på sine lønninger, et prinsipp vi ønsker for alle ansatte.

En ide å ta et sentralt oppgjør for mellomoppgjørene, det er jo kun en lønnsjustering.

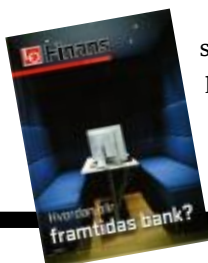
I disse kostnadstider, hva koster det av tid og krefter å gjennomføre oppgjørene med en pott på 1,4 prosent. Hva koster dette?

Ingen grunn til å vente. LO Finansgruppen har startet opp arbeidet med å forberede krav til oppgjøret.

LO Finans har gitt sine innspill til utredningen om nye pensjonsordninger. Det blir et krevende oppgjør hvor kun LO kan presse fram forhandlingsrett på pensjon. Ingen andre organisasjoner har tyngde nok til å få forhandlingsrett på pensjon.

LO Finans er den eneste fagforeningen i finansnæringen som krever forhandlingsrett på sentrale og lokale lønnsoppgjør. De organiserte har en fordel, en LO-organisasjon i ryggen. Desto flere som mener dette, desto nærmere kravet kommer vi.

Derfor bør du nå melde deg inn. Du finner innmeldingsskjema på www.lofinans.no. »

Andre mener

Generaloppgjør

Det har oppstått full strid om hvem som har rett til lasting og lossing av skip i norske havner. – Dette er et generaloppgjør. Det står om hele systemet, sier forbundsleder Roger Hansen i Norsk Transportarbeiderforbund.

TEKST: STIG H. CHRISTENSEN
stig@lomediamedia.no

FOTO: YLVA SEIFF BERGE
ylva@lomediamedia.no

i havnene

Forbundet (NTF) forfekter at de har en fortrinnsrett til å utføre lossing og lasting på skip i havnene, nedfelt i ILO-konvensjon 137 og tariffavtalen. Derfor har de krevd tariffavtale ved Risvika Terminal AS ved Stavanger. NHO Logistikk og Transport står bom fast på at dette ikke gjelder i private havner og at Risavika er en slik havn. Dermed er alt arbeid som utføres i sin skjønneste orden. De ansatte har tariffavtale i Industri Energi.

– Det er Transportarbeiderforbundet som vil tilegne seg arbeid i en privat havn, sier administrerende direktør Tom Rune Nilsen i NHO Logistikk og Transport til LO-Aktuelt. Han karakteriserer NTFs versjon som en ren bløff. Roger Hansen er av en helt annen oppfatning. Vanlige kommersielle havner, havner som er åpne for hvem som helst, er havner som dekkes av ILO 137 og havnearbeidernes fortrinnsrett. Risavika er en slik havn der båter kommer og går, dermed har NTFs folk fortrinnsrett.

Og mens NTF mener det foregår storstilt sosial dumping i Risavika med underbetalte sjøfolk, mener NHO de ikke ser snev av sosial dumping. På punkt etter punkt står frontene steilt mot hverandre.

Avtale og ILO 137

– Vi forlanger ikke noen annen tariffavtale enn den vi har i mange andre havner. Kravet er dermed svært rimelig og rettferdig, sier Roger Hansen i NTF. ILO-konvensjon 137 er vedtatt av Norge, og praktiseres gjennom tariffavtalen mellom partene. Den sier at der det er registrerte havnearbeidere, skal disse ha fortrinnsrett. Norsk Transportarbeiderforbund har ni registrerte havnearbeidere på stedet, og disse har derfor en beskyttet rett til losse- og lastearbeid.

Offensiv

Arbeidsgiverne har kjørt en voldsom offensiv i media, og har i stor grad fått prege bildet av hvordan arbeidet foregår i havnene og hvordan det bør foregå. Styreleder ved Oslo Havn, Bernt Stilluf Karlsen sa til Aftenposten 26. november at bryggear-

beiderne ikke gjør nytte for seg, og at fast ansatte blir heftet av dem. Han uttrykker skuffelse over at «det ikke er mulig å organisere havnearbeidet i Norge mere effektivt», og truer med å ta sikkerhetsklareringen fra alle byens bryggearbeidere. I praksis vil det si at de nektes å jobbe. NHOs Tom Rune Nilsen er i utgangspunktet enig med Stilluf Karlsen, men tar forbehold om at han ville ordlagt seg annerledes. Han sier til LO-Aktuelt at bryggearbeiderne gjør mye nyttig arbeid, men at det systemet som praktiseres er ineffektivt.

– Vi vil at havnearbeiderne skal jobben sammen med de andre som jobber på havna. Slik systemet fungerer nå, opplever vi en sløsing av ressurser vi ikke har råd til, hevder Nilsen. Hans konklusjon er at vi har et meget ineffektivt system på havnene som ødelegger for sjøtransporten. Nilsen mener NTFs folk bør ta fast ansettelse i et av de andre selskapene på havna, slik at de slipper å være «løsarbeidere». Roger Hansen i Transport mener dette er tullprat. Havnearbeiderne har fast arbeid knyttet til Oslo Losse- og Lastekontor, et kontor som styres av begge parter og der arbeidsgiverne har flertall. Dermed må arbeidsgiverne gå i seg selv hvis de mener arbeidet skal organiseres mer effektivt.

Toppet seg

Striden toppet seg med demonstrasjonen i Risavika 27. november, der NTF hadde mobilisert 200 fagorganiserte med faner, og krav om «tariffavtale nå». I nærheten, inne på terminalen var Bernt Stilluf Karlsen, ledelsen og arbeidere ved Risavika Terminal samlet til en motdemonstrasjon. Arbeiderne der er organisert i Industri Energi. Forbundslederen deres, Leif Sande, har imidlertid erkjent at Transport har vunnet kampen i LO om hvem som skal laste og losse båtene som anløper. NTF presiserer at deres krav er begrenset til skipsanløp ved terminalen. Kravet berører ikke det interne arbeidet ved terminalen eller ved NorSea. NTF presiserer at de ikke har intensjoner om å

overta det arbeidet ansatte ved Risavika terminal utfører i dag, mens Leif Sande mener NTFs krav innebærer at hans medlemmer skyves ut. LO har tatt stilling for Transportarbeiderforbundet og støtter boikotten av havna.

LO-sekretær Are Tomasgard sier det slik til LO-Aktuelt:

– Arbeidsgiversiden har kommet med krasse uttalelser mot LOs folk i havnene i Drammen, Oslo, Tromsø og Risavika. Dermed setter de inn press mot arbeidsvilkår og avtaler. Han viser til at Transportarbeiderforbundet har vunnet i alle rettsinstanser, tvistenemnda, arbeidsretten og tingretten. Arbeidsgiversiden har anket til lagmannsretten, og er slett ikke enig i at NTF har vunnet alt. Tom Rune Nilsen i NHO sier at ILO 137 ikke regulerer private havner, og der har altså Nilsen en helt annen definisjon enn NTF. NHO-direktøren understreker at en dom ikke er rettskraftig før den er endelig avgjort i rettssystemet.

Sympatistreik

Transportarbeiderforbundet har varslet sympatistreik i havnene i Tromsø og Mosjøen 7. desember, til støtte for boikotten av Risavika terminal og kravet om tariffavtale der. LO har hele tiden støttet NTF i kravet om tariffavtale.

– Forbundet er i sin fulle rett til å iverksette lovlig boikott av Risavika havn for å fremtvinge en tariffavtale. LO ber arbeidsgiverne om å ta til for-

BOIKOTT

- ✓ I oktober 2012 varslet NTF boikott av Risavika Terminal AS, etter at bedriften hadde avvist NTF's tariffkrav.
- ✓ NHO hevdet at boikott ikke kunne brukes, men NTF fikk medhold i arbeidstretten og tingretten.
- ✓ Boikotten ble iverksatt 1. november i år.
- ✓ 27. november ble det avholdt en stor demonstrasjon for tariffavtale i Risavika.

nuft og innfri kravet, sier LOs første nestleder Tor-Arne Solbakken. Ifølge Aftenposten er havnenes kunder bekymret for sympatistreiken 7. desember. Det gjelder blant annet Vin- og brennevinleverandørenes forening og det amerikanske storkonsernet Alcoa. Deres aluminiumsvirksomhet i Mosjøen kan bli rammet.

Global strid

Angrepene på havnearbeidere skjer over hele Europa og USA, ifølge Transportarbeiderforbundet. Ved siden av norske, møtte også fagorganiserte fra England, Belgia, Sverige og Danmark opp på aksjonen 27. november.

- På vegne av 360 000 nordiske transportarbeidere og 2,4 millioner i Europa, støtter vi dere fullt ut da dette er en viktig prinsipiell sak for alle våre kolleger i Europa. Det er en kamp mot sosial dumping og hemningsløse arbeidsgivere, sa Jan Villadsen, leder for Nordisk Transportarbeiderføderasjon i sin appell.

Riksmeklereren

Riksmekler Nils Dalseide sier til LO-Aktuelt at han har hatt kontakt med representanter for partene. Det er for tiden ikke grunnlag for tiltak.

Riksmekleren følger imidlertid utviklingen nøye, og er hele tiden tilgjengelig for partene, dersom de skulle finne at en dialog gjennom meklung er hensiktsmessig. I disse førjulstider er det mye trafikk på havnene, som også kan få betydning for tredjeparter. Dette kan tilsi at alle involverte ser på muligheten for en dialog, ifølge Riksmekleren. ■

INTERNASJONALT: Havnearbeidernes kamp er global. Her ser vi en fagforeningsfane fra Aalborg i demonstrasjonen 27. november i Risavika utenfor Stavanger.

Peker på NHO

NHO sitter med nøkkelen for å forhindre streiker i offentlig sektor, mener Holden III-utvalget.

TEKST: TORGNY HASÅS
torgny@lomediamedia.no

FOTO: MARTIN GUTTORMSEN SLØRDAL
martin@lomediamedia.no

Utvalget, som ble nedsatt som en følge av alle streikene i offentlig sektor våren 2012, slår ring om frontfaget. De hadde i og for seg ikke som oppgave å vurdere frontfagsmodellen. Men utvalgsleder Steinar Holden sa at utvalget har gått lenger og valgt å understreke at de slutter opp om frontfagsmodellen.

Men det er en viktig forutsetning for at

OVERREKKELSE: Finansminister Siv Jensen mottar utredningen «Lønnsdannelse og utfordringer for norsk økonomi» fra utvalgsleder Steinar Holden.

Hovedkonklusjonene:

- ✓ Det inntektspolitiske samarbeidet har bidratt til en god utvikling i Norge.
- ✓ Utvalget slutter opp om frontfagsmodellen.
- ✓ Det høye kostnadsnivået reflekterer høy produktivitet og store bytteforholdsgevinster, men er en utfordring for konkurranseutsatte virksomheter.
- ✓ Nedtrappingen av petroleumsvirksomheten vil kunne utfordre stabiliteten i norsk økonomi.
- ✓ Arbeidsinnvandring skaper nye utfordringer for lønnsdannelsen.
- ✓ Lønnsdannelsen må bidra til økt produktivitet i alle sektorer.

modellen fungerer at de som ikke er omfattet av frontfaget kan stole på den ramma de har oppgitt.

Utvalget skriver: «Etter frontfagsoppgjøret bør NHO, i forståelse med LO, angi en troverdig ramme for den samlede årslønnsveksten i industrien.» Lønnsstatistikken for industrien er delt i to, industriarbeidere og industrifunksjonærer. Industriarbeiderne er innenfor frontfaget, mens 98 prosent av industrifunksjonærenes lønn er fastsatt lokalt.

For liten ramme

Dette har ført til at industrifunksjonærene systematisk har hatt større lønnsvekst enn de andre gruppene. Mens industriarbeiderne i perioden 2000 til 2012 har hatt en gjennomsnittlig lønnsvekst på 4,3 prosent, har industrifunksjonærene i samme periode hatt en lønnsvekst på 4,8 prosent. Men

denne lønnsveksten har ikke vært en del av ramma i frontfagsoppgjøret.

Utvalget dokumenterer grundig at de rammene som har blitt anslått enten av NHO eller Riksmekler, systematisk ligger under, til dels betydelig under, det som blir den faktiske lønnsveksten.

Frontfagets ramme bestemmer hva de andre tariffoppgjørene skal få. Men siden det lenge har vært klart at den ramma som blir oppgitt, ikke er den reelle ramma, har dette skapt vedvarende misnøye i offentlig sektor. Utvalget skriver: «For at frontfagsmodellen skal kunne fungere, må partene i de påfølgende oppgjørene kunne ta utgangspunkt i et troverdig anslag på den samlede årslønnsveksten i frontfaget.»

Streikevåren 2012

Siden utvalget samlet slår ring om frontfag-

Tannlegen topper

● Kvaliteten på offentlige tjenester øker og folk er stort sett fornøyd, viser en undersøkelse foretatt av EPSI Norway. Vi er mest fornøyd med tannlegen, mens kontakten med politiet havner nederst på lista.

FOTO: STIG H. CHRISTENSEN

Innstegsstilling

● Prøveordningen med «innstegsstillinger» ved universitet og høyskoler blir positivt mottatt av LO dersom det ikke fører til økt midlertidighet. LO mener i et høringssvar, at innstegsstillingen kan føre til større forutsigbarhet, siden man blir ansatt i en lengre periode enn det i dag er mulig å gjøre. LO understreker at det kan være viktig for å få rekruttert flere kvinner til sektoren.

modellen peker de først og fremst på at NHO må kunne skaffe fram troverdige tall for hva årslønnsveksten i industrien kommer til å bli.

Utvalget peker på at bruddet i staten i 2012 i stor grad skyldtes uenighet om anslaget for lønnsveksten i industrien. Det var spesielt uheldig at regjeringa justerte anslaget for årslønnsveksten ned, da de la fram revidert nasjonalbudsjett mitt under oppgjøret.

Utvalget peker også på at det på mange måter var en merkelig situasjon som oppsto i oppgjøret da de kommunesatte gikk ut i streik i 2012. Statsansatte var i streik og det var langt fra sikkert hva utfallet av denne streiken ville bli. Men det var ikke mulig å bli enige i kommunesektoren uten et resultat i staten. Dermed gikk de kommunesatte ut i streik uten å ha fått et enes-te tilbud.

Hokus pokus

Utvalget har ikke noe hokus pokus svar på dette. I slike situasjoner råder utvalget: «områder som kommer etter (bør) vurdere å utsette forhandlingsprosessen framfor å gå til streik, dersom det er oppstått konflikt i forhandlingsområdet som har forhandlet først. I offentlig sektor kan dette gjelde for kommunene, som normalt forhandler etter staten.»

I virkeligheten er dette det samme som å be lærerne å streike i sommerferien, og det har som kjent ikke noe særlig effekt.

Da utvalget ble nedsatt for et år siden kom det stemmer spesielt fra arbeidsgiversiden som mente at det ville være gunstig å ta leverandørindustri-

en til oljesektoren ut av frontfaget. Årsaken var at denne industrien har mye større lønnsevne enn den øvrige industrien og var med å lage et høyt lønnsnivå som de andre industriene i frontfaget har problemer med å følge opp.

Dette forslaget avviser utvalget fordi frontfaget må fungere som en troverdig norm for lønnsveksten over tid. Det går ikke an å utforme frontfaget med sikte på lavest mulig lønnsvekst.

Finansminister Siv Jensen takket ut-

Frontfagmodellen fungerer godt.

Steinar Holden, utvalgsleder

valget, lovte å sende utvalget ut på høring og komme tilbake til det i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett til våren.

Hun ville ikke binde seg til noen av forslagene. Det var tross alt regjeringen Stoltenberg som hadde satt ned utvalget, men hun understreket at hun var opptatt av en god dialog med partene i arbeidslivet. Og regjeringen er absolutt interessert i å videreføre det inntektspolitiske samarbeidet.

Utvalget hadde også fått i oppdrag å vurdere hvilken rolle innvandringen betyr for lønnsdannelsen. Her peker utvalget på noen positive effekter blant annet at innvandringen har hjulpet med å ta unna flaskehalser, men at det vil oppstå noen problemer i framtida blant annet knyttet til organisasjonsgraden. ■

Fornøyde

– Holden III-utvalget befester frontfagsmodellen som en kjerne-mekanisme i den norske modellen, var nestleder i LO, Hans Christian Gabrielsens først kommentar til rapporten

– Jeg er veldig glad for hovedkonklusjonene til Holden III-utvalget. Utvalget slutter opp om den nåværende frontfagsmodellen som tar utgangspunkt i lønnsveksten i konkurranseutsatt sektor, sier leder i Fellesforbundet, Arve Bakke, i en uttalelse. Han mener det er bra at utvalget også slår fast at det er Industriooverenskomsten som er frontfag ved forbundsvis oppgjør.

NHO mener at utvalget gir et klart varsel om at for høy lønnsvekst i forhold til våre konkurrentland fremover kan få negative konsekvenser for vekstevnen og stabiliteten i norsk økonomi, blant annet gjennom høyere arbeidsledighet, sier Svein Oppegaard, direktør for arbeidslivspolitik i NHO.

– Frontfagsmodellen har vært en sentral del av det inntektspolitiske samarbeidet mellom partene i arbeidslivet og myndighetene, og slik bør det fortsette, sier direktør for Arbeidsliv i KS, Per Kristian Sundnes i en kommentar til Holden III. Han mener at erfaringene av dette samarbeidet er positive og har vært en viktig bidragsyter til en god utvikling i Norge. ■

Fem tiltak for bedre NAV

●● Ny opplæring i veiledning, nye kurs i etikk, styrke arbeidet med klagebehandling, klare lederkrav og bedre opplæring av nyansatte er de fem tiltakene NAV-direktør Joakim Lystad vil sette i gang for å gi brukerne en bedre opplevelse av NAV. For mange har i dag dårlige erfaringer med etaten, erkjenner direktøren overfor Dagbladet.

Farlig for bonden

●● Landbruket er Norges farligste arbeidsplass. Mer enn 2 700 bønder er årlig utsatt for alvorlige ulykker på jobb, viser en ny rapport som Nationen omtaler. Uoppmerksomhet og hastverk er hovedårsakene. Bare et fåtall av ulykkene blir meldt til Arbeidstilsynet.

FOTO: RANDI BERGAN

Skaper fattige barn

● Kontantsstøtten har en vesentlig del av skylden for at andelen fattige barn i synker i Norge. Det mener organisasjonen Voksne for barn. I en rapport presentert for P4, heter det at kontantsstøtten rammer barn i fattige familier spesielt hardt. Og den forsterker utenforskap og svekker integreringen, mener Voksne for barn.

FOTO: INGRID AAS

Stabil ledighet

● Arbeidsledigheten i Norge i september var på 3,4 prosent eller 93 000 personer. De siste SSB-tallene viser at ledigheten holder seg stabil og at sysselsettingen øker svakt, skriver NTB. I våre naboland Sverige og Danmark er ledigheten på henholdsvis 8 og 7,1 prosent.

Vil legge ned NSB

Feil medisin, mener LO. Jernbaneforbundet er kritisk og Naturvernforbundet skuffet.

TEKST: SVEIN-YNGVE MADSEN
sym@lomed.no

NSBs konsernsjef Geir Isaksen overrasket mange da han 27. november foreslo å konkurranseutsette jernbanen og opprette to nye aksjeselskaper. Isaksen mener at både Jernbaneverket og NSB i dag er preget av politisk styring og at forslaget til ny organisering vil føre til et tydeligere skille mellom offentlige oppgaver og konkurranseutsatt virksomhet.

Sterk LO-kritikk

– Oppsplitting og konkurranseutsetting løser ikke NSBs utfordringer, fastslår LOs 2. nestleder Hans-Christian Gabrielsen. Han advarer mot forslaget fra Isaksen og foreslår en sammenslåing av Jernbaneverket og de delene av NSB som forvalter jernbanemateriell.

– Vi støtter derimot tanken om en mer

BEKYMRET: Jernbaneforbundets leder Kjell Atle Brunborg liker dårlig forslagene om å legge ned NSB og Jernbaneverket.

FOTO: OLE PALMSTRØM

helhetlig finansiering og mer effektiv utbygging av jernbane, sier han på LOs hjemmesider.

Tar debatten

– Det blir ikke bedre infrastruktur og heller ikke mer materiell tilgjengelig ved å bruke tid og krefter på å diskutere to nye selskaper, sier Jernbaneforbundets leder Kjell Atle Brunborg til Aktuell.no. I likhet med LO advarer han mot å legge ned NSB og Jernbaneverket.

– Men vi har hele tiden vært åpne for å diskutere eierskap og vurdere om noe bør flyttes mellom Jernbaneverket og NSB. Det er ikke sikkert at den inndelingen som ble gjennomført i 1999 er korrekt i dag.

Konkurranseutsetting aviser derimot Brunborg som et alternativ.

Miljøkritikk

Heller ikke Naturvernforbundets leder Lars Haltbrekken er positiv til signalene om at lønnsomhet og avkastning skal styre jernbanepolitikken.

– Blir det slik vil togsatsingen stort sett komme på det sentrale Østlandsområdet. Det vil gå ut over passasjerene, og ikke minst godstransporten, mener Haltbrekken.

Signalene om at selskap som skal betjene de ulike strekningen skal få bestemme om det skal brukes tog eller buss, er han negativ til.

– Det er hverken passasjerene eller miljøet tjent med, sier han til Aktuell.no. ■

Ny jernbane

- ✓ NSB foreslår at Norsk Jernbane AS skal ligge under Samferdselsdepartementet, og ha ansvaret for den totale jernbaneleveransen. Dette innebærer utbygging og drift av jernbanen.
- ✓ Transportselskap AS skal ha ansvar for tog og Nettbuss.
- ✓ Norsk Jernbane AS skal kjøpe person-togtjenester fra Transportselskap AS. Det skal være et kommersielt selskap med mål om lønnsomhet og avkastning i selskapet og skal ligge under Nærings- og handelsdepartementet.

Kilde: NTB

Går av i Trondheim

● ● Arne Byrkjeflot går av som leder for LO i Trondheim. Bakgrunnen for avgangen er et mangeårig forhold til en langt yngre kvinnelig kollega som døde i mai i år. I følge en pressemelding fra LO i Trondheim er det hensynet til fagbevegelsen som gjør at Byrkjeflot trekker seg som leder, men han fortsetter som styremedlem. Svein Åge Samuelsen overtar som leder for LO i Trondheim.

Lavere lønnsvekst

● ● Vi har reduserte forventninger til lønnsveksten, viser Norges Banks nye forventningsundersøkelse for fjerde kvartal. Mens økonomene forventer en lønnsvekst på 3,5 prosent, tror husholdningene at veksten i 2013 bare blir på 2,3 prosent, melder NTB. Det er en nedgang på henholdsvis 0,2 og 0,2 prosentpoeng fra forventningene i tredje kvartal.

FOTO: LARS SKJESTAD

– Gi asylsøkere arbeid

– Arbeid er inngangen til inkludering, sier LO-sekretær Terje Olsson. Men, det er ikke problemfritt.

TEKST OG FOTO: JAN-ERIK ØSTLIE
jan.erik@lomedie.no

På konferansen «Asylsøkere i arbeid», arrangert av Norsk Folkehjelp, NOAS (Norsk organisasjon for Asylsøkere) og LO i Oslo var det stor enighet om at arbeid er et veldig viktig virkemiddel i integreringspolitikken. Trygve Augestad, lederen av Norsk Folkehjelps flyktning- og integreringsenhet, mener at det må starte allerede i asylmottakene. Men da gjelder det å få midlertidig arbeidstillatelse. Hittil i år er det bare 500 asylsøkere som har det – av 17 000. Fordelene ved arbeid til asylsøkere som venter på søknadsbehandling er at det styrker integreringen, det støtter muligheten for selvforsørging, forebygger illegalt arbeid og fremmer aktivisering. Ulempene er at det undergraver ankomstregulering, det vanskeliggjør assistert retur og tvangsretur og det utydeliggjør skillet mellom migrasjon og flukt.

Arbeidsgiveransvaret

Anne Britt Djuve, forskningssjef i Fafo, forteller at det er gjort lite forskning på asylsøkere og arbeidsmarkedet, men mer på innvandrere generelt og arbeidsmarkedet. Hun peker på at det er hard konkurranse om de jobbene som kan være aktuelle for asylsøkerne, ikke minst fra den voksende

DEBATT: Arbeid bidrar til integrering, mente LO-sekretær Terje Olsson på konferansen om asylsøkere og integrering.

gruppa arbeidsinnvandrere. Hun advarer også mot å romantisere slagordet «Mangfold lønner seg!» – det er ikke sikkert alle arbeidsgivere er helt enige i det.

– Det er ikke velferdsstaten som ansetter arbeidstakere, det er det konkrete arbeidsgivere som gjør, sier hun og peker på tall som viser at mange arbeidsgivere ikke har all verdens tillit til arbeidssøkere med fremmed navn. Noen arbeidsgivere mener de har et samfunnsansvar utover å tjene mest mulig penger, men det er ikke så veldig mange av dem, sier hun.

– Arbeid er ikke lik integrering, slik mange later til å tro – så enkelt er det ikke. Mange innvandrere som har arbeid, lever fort-

satt svært segregert. Men å bli utestengt fra arbeidslivet når du ønsker deg inn, kan du bli sjuk av, sier Anne Britt Djuve.

LO skal hjelpe folk

LO-sekretær Terje Olsson mener det ligger i ryggmargen på tillitsvalgte i fagbevegelsen å hjelpe folk i nød. Asylsøkere er slik sett i målgruppa. Den siste LO-kongressen fattet da også et vedtak om at LO skal jobbe for arbeid til asylsøkere.

– Får asylsøkere arbeid, gir det dem også penger. Det er viktig for at de skal klare seg bedre på egen hånd og et viktig ledd i integreringsprosessen, sier han. ■

– Vekst og miljø, hånd

Jens Stoltenberg mener det er innholdet i veksten som nå må endres.

TEKST: ANNE SIRI RENÅ
anne.siri.rena@lomediamedia.no

FOTO: OLE PALMSTRØM
ole.palmstrom@lomediamedia.no

Klimaforsker Elin Lerum Boasson sa kort tid etter valget til LO Media at miljødebatten kan bli vitalisert i Stortinget. Er det én mann, i følge henne, som kan sin klimapolitikk, så er det Jens Stoltenberg. Hvordan møter han så denne utfordringen?

– Jeg skal bidra til en politikk som er med på redusere utslippene både hjemme og ute, og samtidig være en pådriver for å få på plass en internasjonal avtale, lover Ap-leren og stortingspolitikeren.

Mens vi venter

Jens Stoltenberg innrømmer at utviklingen globalt har gått i gal retning siden Kyoto-avtalen trådte i kraft i 1997.

– Da jeg satt på flyet hjem fra Japan den gangen tenkte jeg at nå er vi i ferd med å redde verden. Vi var på riktig vei. Men siden har land trukket seg og utslippene vokst, forteller Stoltenberg.

I følge Miljøverndepartementet økte klimagassutslippene i Norge med fem prosent fra 1990 til 2012.

– Vi trenger en ny internasjonal avtale, noe jeg vil bidra til. Og mens vi forhandler må vi handle, fortsetter han.

– *Hvordan handler vi?*

– Vi må gjennomføre små og store tiltak som kan redusere utslippene. Satsingen på jernbane og kollektivtransport må trappes opp, samtidig som vi må redusere utslippene fra bilparken. Norge ligger nå i verdens-

toppen i antall el-biler, og sånn skal vi fortsette, sier Stoltenberg til NTL-Magasinet.

Koblingen må brytes

Klimaforskere mener at om vi skal ha en sjanse til å stanse klimaendringene, må fire femdel av de oppdagede kull- og oljeresursene i verden bli liggende. Samtidig sier Stoltenberg at det ikke er noen motsetning mellom vekst og miljø.

– *Hvem skal veksten være for?*

– Jeg tenker først og fremst på menneskene som lever i ytterste fattigdom, på flertallet i verden. Verdens befolkning vil øke med 50 prosent fram til 2050. Det er utenklig at alle skal få anstendige liv, med rett til helse og utdanning, uten økonomisk vekst, sier Stoltenberg.

Han mener koblingene mellom vekst og økte utslipp nå må brytes for alltid. Det skal ikke lenger være sånn at hvis økonomien vokser med én prosent, så øker utslippene tilsvarende.

Kull er ut

– Vekst i seg selv er ikke problemet. Det er innholdet i veksten som er avgjørende, og det må endres, sier Jens Stoltenberg.

Han trekker fram bygging av vann- og vindkraft som eksempel på økonomisk vekst, investering i el-biler og bygging av mindre energikrevende hus likeså.

– *Går det an å se for seg at vi i Norge skal gå litt ned i levestandard?*

– Jeg tror ikke det vil fremme miljøet.

– *Ved å forbruke mindre? Omgi oss med litt færre ting?*

– Vi skal forbruke mindre av det som forurenser, med mål om at klimagassutslippene går ned, og at vi får satt et tak på disse, fortsetter Stoltenberg.

På spørsmål om oljeutvinning er han mer tvetydig, men konstaterer at norsk oljeproduksjon er «på full fart ned», mens gassproduksjonen øker.

INTERNASJONALEN: Jens Stoltenberg er med i Den globale økonomi- og klimakommisjonen. Det uavhengige utvalget skal fremme forslag overfor FN for å sikre både utslippskutt og fattigdomsreduksjon. Forslagene skal være med å danne grunnlaget for en ny internasjonal klimaavtale.

duksjon er «på full fart ned», mens gassproduksjonen øker.

– Gass er en viktig bro til andre energikilder, land går fra å bruke kull til å benytte gass. Viktigst er det at de fossile brensle-ene som forurenser mest, altså kull, blir liggende.

– Hvor mye som blir liggende urørt avhenger av hva slags avtale vi får til og hvor godt vi lykkes med å få på plass karbonfangstteknologi, fortsetter Stoltenberg.

Konkurransedyktige norske offshoreverft

TEKST: SVEIN-YNGVE MADSEN
sym@lomediamedia.no

– Verftene er viktige for konkurranseevnen til en stor del av leverandørbedriftene, påpeker Hans-Christian Gabrielsen, 2. nestleder i LO. Han har deltatt i arbeidsgrup-

pa som har utarbeidet Konkraft-rapporten. Konkraft er en samarbeidsarena for Norsk Industri, Norsk olje og gass, Norges Rederiforbund og LO. Ved siden av å fastslå at næringen er konkurransedyktig for nybygging på sokkelen kommer rapporten med flere

konkrete forslag som at myndighetene må legge til rette for jevn aktivitet. Rapporten fastslår også at fast ansatte er et konkurransefortrinn.

– Verdien av vår petroleumsvirksomhet er mer enn det vi greier å pumpe opp, det

i hånd

– Med karbonfangst- og lagring kan vi bruke fossile brenslere og samtidig få ned utslippene.

Skal sykle mer

Jens Stoltenberg mener temaet er for viktig til å bli privatisert. Her trengs det snarere felles handling, strenge lover, tøffe avgifter.

– Har vi ikke et personlig ansvar?

– Hver enkelt kan selvfølgelig kildesortere mer, gå og sykle mer til jobben. Men det er viktig at vi ikke mister det store perspektivet, fortsetter Stoltenberg.

Som selv innrømmer at han kjører i overkant mye bil.

– Jeg håper jeg kan sykle mer nå som jeg har gått av som statsminister, avslutter han. ■

dreier seg like mye om vår kompetanse og evne til faktisk å utvinne oljen og gassen, sier bidragsyter og forbundssekretær Jørn Eggum i Fellesforbundet. ■

IA-avtalen forlenges

● ● Arbeidsminister Robert Eriksson (foto) har i møte 27. november med LO og de andre partene i arbeidslivet, blitt enige om en videreføring av IA-avtalen. På nyåret begynner de reelle forhandlingene om en ny avtale. Fra LO deltok nestleder Tor-Arne Solbakken og 1. sekretær Peggy Hessen Følsvik. Arbeidsministeren ønsker en forenkling av arbeidet med sykefravær og at flere av de mellom 600 og 700 000 menneskene som i dag står utenfor arbeidslivet, må inkluderes. Eriksson understreker at sykelønnsordningen ligger fast.

FOTO: HAVARD SÆBØ

Politikk på jobb

● ● Mer politisk debatt ute på arbeidsplassene, det er ønsket til Arbeiderpartiets sekretær Raymond Johansen. På årets Kartellkonferanse på Gol etterlyste han den politiske debatten ute på arbeidsplassene. Han savner også et bedre fagligpolitisk samarbeid lokalt. Johansen mener at frykten for å diskutere partipolitikk har satt seg langt inn i fagbevegelsens rekker.

FOTO: OLE PALMSTRØM

Krav til utvalg

● ● Regjeringen vil nedsette et ekspertutvalg for å utrede hvordan arbeidskraften best kan utnyttes i kommende tiår. LO mener at det primært burde være et partssammensatt utvalg siden ekspertene på dette området finnes i arbeidslivets organisasjoner. Uansett er det viktig for LO at utvalget bygger opp om det organiserte arbeidslivet, sier LOs førstesekretær Peggy Hessen Følsvik og at maktbalansen i arbeidslivet ivaretas.

Toyota får KLP-ja

● ● Sju nye selskaper er av forskjellige årsaker ekskludert fra KLPs investeringer per desember 2013. Toyota går derimot den andre andre veien. Toyota Motor Group har siden 2006 vært utelukket på grunn av «assosiasjoner» til brudd på internasjonale arbeidstakerrettigheter. Dette er nå rettet opp, mener KLP.

Kutte lærerferien

● ● Forhandlingene om lærernes arbeidstid pågår fram mot jul. KS krever kortere sommerferie og at lærerne jobber på skolen også når elevene ikke er der, skriver VG. Utdanningsforbundet mener dagens arbeidstidsavtale stort sett fungerer greit, og sier nei til arbeidsgivernes krav.

FOTO: JAN-ERIK ØSTLIE

Nei til skolepenger

● ● Regjeringen forslag om å innføre skolepenger for studenter utenfor EØS og Sveits, blir avvist av LO. LO-kongressen vedtok i i mai at det ikke skal åpnes for innføring av skolepenger. LO vil kjempe for gratisprinsippet, sier LO-sekretær Are Tomasgard. Han er glad for at også Krf og Venstre sier nei og at det dermed ikke er politisk flertall på Stortinget for forslaget.

FOTO: SISSEL M. RASMUSSEN

A woman with blonde hair tied back, wearing a light green sweater and black pants, is moving a blue plastic crate in a warehouse. She is wearing earbuds. In the background, another person with long blonde hair is working on a shelf. The warehouse has high ceilings with industrial lighting and large windows. Stacks of cardboard boxes are visible in the foreground.

Bok på bok

Du drar ikke på Forlagssentralen for å få julestemning. Men her er det bøker i tusenvis.

TEKST: TORGNY HASÅS
torgny@lomediamedia.no

FOTO: SISSEL M. RASMUSSEN
sisssel@lomediamedia.no

PLUKKER: Maria Sundsten (foran) og Linnea Helsing jobber med å finne fram bøker på det store plukkklageret.

FORFATTERMÖTE: Mikkel Thiberg fra Jönköping i Sverige lemper Jon Michelets «Skogsmätrösen». Han har ikke læst boka, men om noen dager får han anledning til å møte forfatteren som kommer for å fortelle om boka og forfatterskapet sitt. ➤

På pallene ligger 10 000 krimbøker. Den danske krimforfatteren Jussi Adler-Olsens debutbok «Alfabethuset» fra 1997 har nettopp kommet fra trykkeriet. Boka er trykt i GGP Media i Pössneck i Tyskland. I traileren utenfor ligger sjåføren og sover.

I et filosofisk hjørne står en enslig pall med 600 eksemplarer av Karl Poppes «Hegel og Marx», en lærebok i filosofi.

Handel og Kontor

LO-Aktuelt har tatt turen til Forlagssentralen. Vi vil snuse inn julestemninga i et av navene i norsk bokbransje. Forlagssentralen er eid av forlagshusene Gyldendal og Aschehoug, omtrent halvparten av norske bøker går gjennom denne sentralen. Den andre sentralen som er omtrent like stor er Sentraldistribusjon. Den andre er eid av forlaget Cappelen-Damm.

Men det er ikke lett å finne julestemningen her. Her er ingen kommers julemusikk, salgsfremmere og julepapir. Her er det transportbånd, paller med bøker, blå plastkasser med bøker, brune pappkasser med bøker som skal ut i butikken. Og så er det folk på hver enkelt arbeidsstasjon. Til sammen 114 mennesker jobber i Forlagssentralen.

– Handel og Kontor har 47 medlemmer, forteller klubbleder Jan Fredriksen.

Pallene med «Alfabethuset» og «Hegel og Marx» løftes opp på transportbåndet, og sjekkes. De vil ikke risikere at en pall ryker. Så bærer det inn i mørket på høylageret. Lageret er 23 meter høyt.

Automatiske kraner

I 2007 flyttet Forlagssentralen fra Furuset i Oslo til Langhus i Ski kommune sør for Oslo. Bygningen, datasystemet og den hypermoderne lagerløsningen kostet 350 millioner kroner.

«Alfabethuset» og «Hegel og Marx» tar følge på transportbåndet inn i høylager. Automatiske kraner fyker fram og tilbake mellom reolene. Direktør Einar J. Einarsson forklarer at det er plass til 30 000 paller på dette lageret.

Ved hjelp av strekkodene på pallen vet krana hvor pallen skal. Krana forsyner seg av «Alfabethuset» og fører den inn ved reol 8, 60 meter inn 14 meter opp i været. «Marx og Hegel» havner i reol 5.

– Det kan godt være at pallen bare blir stående her en halv time før den skal ut igjen, sier Einarsson.

Fra Jönköping

Ute av høylageret møter vi Mikkel Thiberg fra Jönköping i Sverige. Han legger Jon Michelets bok fra i fjor, «Skogsmatrosen», i de brune kartongene. Dette er kartonger som skal direkte ut til bokhandlerne. Hvis boka skal tilbake på lager, fylles de blå plastkassene.

– Har du lest den?

– Nei, den er på norsk, svarer Thiberg. Han og samboeren, Daniela Covarrubias, har jobbet på Forlagssentralen i et halvt år. Han er innleid fra bemanningsbyrået Orcus. Hun har fått fast jobb.

– Vikarbruken har blitt mye mindre nå. I løpet av høsten har vi gitt 18 av de ansatte fast jobb forklarer Einarsson.

Færre vikarer

Atle Teigen er styremedlem i klubben og leder for bransjerådet for forlagsbransjen i Handel og Kontor i Norge.

– Vi har presset på for å få flere fast ansatte og færre vikarer. Vi telte opp og fant ut at vi hadde 15 vikarer på det laveste og 25 på det høyeste. Da så bedriften at det var behov for flere fast ansatte.

– Og vikarbyrådirektivet har gjort at det har blitt mye dyrere å leie inn vikarer, skyter klubbleder Fredriksen inn.

Thiberg fortsetter å lempe Michelelet. Han kan godt tenke seg å få

JUL: «Jule noveller» er det nærmeste vi kom julestemning på Forlagssentralen.

**Her er det
80 000
kasser, og
hver eneste
tittel skal
finnes i dette
lageret.**

Einar J.
Einarsson,
direktør for
Forlagssentralen

fast jobb her. I Jönköping jobbet han i skolen, men siden han ikke hadde utdanning, fikk han aldri noen fast jobb.

Samboeren jobber på plukkklageret. De ser hverandre bare i spisepausen.

Entusiastisk Einarsson

Vi går til plukkklageret, men treffer ikke Thibergs samboer. Men hadde Einarsson vært entusiastisk over høylageret, er han ikke mindre entusiastisk når det gjelder plukksystemet.

– Her er det 80 000 kasser, og hver eneste tittel skal finnes i dette lageret, nesten jubler han, og demonstrerer villig hvordan plukkjobben skal gjøres.

I gangen mellom reolene står plukkerne. Plukkeren har ansvaret for fire meter hver vei. De har blå kasser i fire høyder. Ved hver blå kasse er det en liten lampe og et lite display. Når lampen lyser, skal det plukkes derfra og displayet viser antall bøker som skal plukkes. Når rett antall bøker er plukket og lagt i kassa, kvitteres den ut. Lampen og displayet slukner. Når kassa er full, sendes den videre til mesaninen.

– Her er prinsippet at bøkene skal komme til oss og ikke vi til bøkene, forklarer direktøren.

Når en ny bok kommer til sentralen blir et eksemplar målt og veid. Ved å veie kassene kan en ha fortløpende kontroll på innholdet i kassene. Hvis vekten stemmer, er innholdet i kassa sannsynligvis riktig.

Unge svensker

Linnea Helsing fra Stockholm står

Forlagssentralen

- ✓ er en av to store distributører av bøker i Norge
- ✓ er eid av forlagene Gyldendal og Aschehoug
- ✓ 114 mennesker jobber på Forlagssentralen
- ✓ Flyttet til Ski i 2007 til et hypermoderne lager
- ✓ De fleste nettbokhandelene distribueres fra Forlagssentralen.

FRA TYSKLAND: Ate Teigen ser på et eksemplar av Jussi Adler-Olsens debutbok «Alfabethuset». 10 000 eksemplarer har kommet fra trykkeriet i Tyskland.

med store hodetelefoner på når hun plukker. Forlagssentralen har vært hennes arbeidsplass i litt over et år. Vanligvis jobber hun ikke på plukk-lageret. Men på mesaninen.

– Det er en fin arbeidsplass, og jeg trives. Men jeg skal flytte hjem en gang, forklarer hun. Hun synes derfor det er greit å jobbe via et vikar-byrå der hun bare har to ukers oppsigelse.

– 45 organisert av 114, dere har et potensiale for organisering?

– Ja, det er et problem med disse unge svenskene. De er litt gniene når de begynner å tjene ordentlig med penger. Men vi skal jobbe mer med dette, sier klubbladeren.

Modelljernbane

På mesaninen foregår sluttkunde-distribusjonen. Her pakkes alle bøkene, enten i kasser til en av landets 600 bokhandlere, eller i enkeltpakker til kundene på nettbokhandelen.

– Om du bestiller en bok på bokkilden.no, ark.no, norli.no, hegnar.

no, aschehoug.no eller gyldendal.no spiller ingen rolle, de blir sendt ut herfra, sier Ate Teigen.

På mesaninen er det arbeidsstasjoner hvor de blå kassene kommer på transportbånd. Bøkene blir lagt i pakkemaskinen, når de er ferdig emballert og med riktig etikett fører transportbåndet videre ut til pakkeavdelingen i etasjen under.

Alle transportbåndene ser ut som en forvokst modelljernbane.

– Dette er for de gutta som ikke fikk modelljernbane når de var små, gliser Teigen. En tekniker har koblet seg opp med en liten pc og feilsøker.

– Det er en heis som står. Vi har heldigvis flere, sier Teigen og føyer til at teknikerne er dyktige folk.

Jon Michelet

Huset er fullt av bøker, men Forlagssentralen eier ingen av dem. Det er forlagene som eier bøkene selv om de står på lageret på Langhus.

Men noen egne bøker finnes. Et rom i kontorfløya er innredet som

bibliotek. Teigen mener at dette er Norges mest oppdaterte bibliotek. Her finnes alt av det nyeste.

Om noen dager kommer forfatteren Jon Michelet på besøk. Han skal fortelle om de siste bøkene sine.

– Så lenge jeg har vært i bransjen har vi snakket om når boksaget kommer til å gå ned, men fortsatt er nivået jevnt. Hittil er det samme nivået i år som i fjor, forklarer direktøren.

– E-bøkene kommer. I USA utgjør e-boksaget 29 prosent av det totale antall bøker og 14 prosent av den totale omsetningen. Men Norge er et spesielt land. Vi har fortsatt 600 bokhandlere. Det er fler enn alle andre land, sier han.

Vijaktet på julestemningen og fant ingen. Det eneste vi fant var en liten novellesamling om jul, «Julenovel-ler».

– Men det er ikke jul som er vår høysesong, det er skolebøkene, avslutter Einarsson. ■

RETUR: I det daglige jobber klubblader Jan Fredriksen med å gå gjennom retur fra bokhandlere. Han er godt fornøyd med at det har blitt flere faste stillinger og færre vikarer i Forlagssentralen.

Freias kunst- skatter fredes

HADRIAN: Flere skulpturer blir ikke fredet i forslaget fra Byantikvaren. Keiser Hadrian er innenfor forslaget. Hode fra 2. århundre e. Kr. i marmor.

Både ledelse og ansatte vil bevare kunstsakene til Freia på fabrikken. Grunnleggeren av sjokoladefabrikken ville at arbeiderne skulle nyte vakre omgivelser. Det ønsker de skal fortsette.

TEKST OG FOTO: SISSEL M. RASMUSSEN
sisse@lomeia.no

Edvard Munchs 12 vakre Åsgårdstrand-malerier av arbeideres fritid, er etter hvert godt kjent. De har prydet den gamle spisesalen fra 1922 fram til Freiasalen ble bygd i 1934. I år har de vært en del av Munch-året, og i sommer har kantina vært åpen for publikum i helgene. Nå kjemper de ansatte for at anlegget skal fredes og vernes mot salg og oppstyking.

Byantikvaren og den lokale ledelsen av Mondelez sin sjokoladefabrikk er kommet til enighet om et fredningsforslag. Freiaparken og Freiasalen skal fredes og tas vare på. Men ikke i sin helhet.

Helheten

De ansatte har engasjert seg for at hele parken og salen skal bevares slik den er, med alle sine skulpturer. I fredningsforslaget fra Byantikvaren er det flere statuer og skulpturer som ikke inngår. Ingen av de fem skulpturene i salen er tatt med, heller ikke Edvard Munchs sjeldne «Snemåkerne». I forslaget over parkområdet nevnes bare tre av parkens framtrepende skulpturer. Hele seks skulpturer og to relieffer er ikke foreslått vernet.

– Vi skjønner ikke begrunnelsen for unntakene, sier konserntillitsvalgt Bente Løvaas.

– For oss er salen og parken en helhet. Byantikvaren sier i sin argumentasjon at «Formålet med fredningen i henhold til § 15 er å bevare anlegget som et helhetlig uttrykk for Throne Holsts program om å gi arbeiderne positive kunstneriske impulser slik de kommer til uttrykk i bygningens og parkens arkitektur og utsmykning, spesielt Munchs monumentale utsmykning og de kulturhistoriske verdier knyttet til industrivirksomheten på Freia Chokolade Fabrik.»

– Uten skulpturene blir det ingen helhet. Kunsten er en integrert del av park og sal, sier Løvaas.

Ikke uenig

Også administrerende direktør i Mondelez Norge, Dina Thune, er opptatt av å bevare Freias stolthet og historie, men understreker at en fredning ikke må være til hinder for full utnyttelse av lokalene til det som er deres hovedoppgave – å produsere sjokolade.

Freia uten kunst er som Firklover uten nøtter

Per Throne-Holst til Aftenposten i 1992.

IKKE FREDET: Nike fra Samothrake. En kopi utført i bronse ble satt opp som et minne om Freias grunnlegger Johan Throne Holst, på hans 100-årsdag.

– Vi har ikke forskjellige meninger, og vi har hele tiden vedlikeholdt og tatt godt vare på den arven vi har med oss. Uavhengig av Byantikvaren er vi klar over hvilke verdi dette er for Freia, poengterer Thune.

– Det er mulig det kan høres ut som en klisje, men vi har faktisk et

«SNEVMÅKERNE»: Freiasalen og Freiaparken foreslås fredet, men ikke i sin helhet. Munchs skulptur er med i forslaget fra Byantikvaren.

Eiere av Freia

- ✓ Kjøpt av trønderen Johan Throne Holst i 1892.
- ✓ Børsnotert i 1898.
- ✓ Han innførte helsetjeneste, pensjonsfordeler og deling av overskudd.
- ✓ Edvard Munch fikk oppdraget med å dekorere spisesalen med 12 bilder i 1922.
- ✓ 1990: Freia kjøper Marabou og danner et nordisk konsern.
- ✓ 1993: Kjøpt av Phillip Morris – Kraft General Foods.
- ✓ 2001: Selskapet skifter navn til Kraft Foods.
- ✓ 2012: Konsernet deles i to: Kraft Foods for matvarer og Mondelez International for snacking.
- ✓ Mondelez International har 110 000 ansatte på verdensbasis.
- ✓ Freia produserer 18 000 tonn sjokolade i året.

lite stykke Norge der inne, sier direktøren om Freiasalen.

Så langt er partene enige om å finne gode løsninger for å bevare mest mulig av både Freiaparken og Freiasalen. Hvilke behov bedriften har om 10 eller 30 år, kan ikke Thune svare for.

– Det foreligger ingen planer om endringer på det nåværende tidspunkt, men det viktigste for oss, er å selge og produsere mer varer til kundene.

Salg i Sverige

Freias søsterfabrikk i Sverige, Marabou, hadde også en stor kunstsamling og tidligere en park. Omtrent på denne tiden i fjor, ble det innkalt til ekstraordinært styremøte, hvor styret vedtar å selge kunsten på fabrikkens. De ansattes styrerepresentanter ble delvis informert dagen før møtet. Bare uker etterpå selges malerier og statuer fra Marabou-samlingen for millioner av kroner. Kunskiltet henger igjen på veggen etter den 1000 år gamle statuen av den indiske elefantguden Ganesha.

– Vi ble skremt av det som skjed-

de i Stockholm ved Marabou, sier Bente Løvaas.

– De solgte ikke bare det som sto på lager, men plukket kunst ned fra veggene og fjernet skulpturer. Foran inngangspartiet står bare fundamentene tilbake. Det er utrolig trist, sier Bente Løvaas opprørt.

Mondelez solgte rundt 200 gjenstander, blant annet to skulpturer av den kjente kunstneren August Rodin, for til sammen over 21 millioner svenske kroner.

– Kunst er ikke en del av kjernevirksomheten til Mondelez, kommenterer Berit Starkenberg, som er styrerepresentant og klubbleder i Livs, i den konsernfaglige informasjonsavisa. De ansatte støttet ikke salget.

Arbeidernes kunst

Grunnleggeren av Freia, Johan Throne Holst kjøpte ikke kunst som investeringsobjekt, men for at fabrikkarbeiderne skulle få ta del i kunstens verden, til deres glede og inspirasjon. Parken og salen er også Freia-arbeiderne stolte. Hans to sønner, Harald og Henning fortsatte i farens ånd. Harald ved Freia i Oslo, og Henning ved Marabou (som storken) i Stockholm.

Kunst er død kapital for eierne»

Bente Løvaas

– Jeg synes det er helt forferdelig det som har skjedd i Sverige. Selv om de er i sin fulle rett som eiere. At kunsten ved Freia nå ser ut til å bli fredet er veldig positivt. Jeg tror det er veldig viktig at både parken og salen bevares i sin helhet. Kulturhistorisk vil samlingen svekkes for hver gang den deles opp, sier etterkommer Einar Throne-Holst til LO-Aktuelt.

Jul og bursdag

12. desember er Edvard Munchs fødselsdag. Han ga Freia tilbud om å kjøpe en av sine få skulpturer – «Snevmåkerne» – kort tid før sin død. I disse dager feirer Byantikvaren og Mondelez at de er enige om et fredningsforslag som legges ut til offentlig høring. Munch ville nok blitt fornøyd med at Byantikvaren tar skulpturen, som ble innkjøpt 1943, inn under sine vinger, og sørger for at den ikke forlater sitt hjem gjennom 70 år.

Byantikvarens forslag skal til politisk behandling i Oslo kommune, før det sendes til Riksantikvaren for endelig vedtak. En fredning vil hindre oppstyking og salg av enkeltobjekter. ■

Uredd, men trydmyk på startstreken

Sissel M Skoghaug har allerede sikret seg plass. Når Birken på ski går av stabelen i midten av mars neste år, er planen å stå på startstreken. For hun skal ha revansje.

– Jeg bare må bevise for meg selv at jeg kan gå fortere enn i år. Har du sjekket tida? Ikke gjør det. Tida var elendig. Men jeg hadde altså store gnagsår på hælen.

Den nye nestlederen i Fagforbundet liker å holde seg i form. Hun løper mest. Som barn og ungdom brukte hun «all» fritid på idrett, spesielt langrenn.

– Spesielt i perioder med mye jobbing er det befriende å ta en joggetur. Det er restitusjon for meg. Jeg tømmer hodet og får overskudd, sier Skoghaug. Både i familien og på jobben er hun omringet av andre som også trener.

Men bare for å ha det skrevet: Skoghaug er et konkurransemeneske og hun liker ikke å tape, men i voksen alder handler idrettsprestasjoner mer om «å slå egen tid» enn å vinne løp eller skirenn. Og når samtalen dreier over på jobb, snakker Skoghaug om samarbeid, om teamarbeid og om at alle er like mye verdt på en arbeidsplass, enten de er hjelpepleiere, sykepleiere eller leger.

Selv er hun utdannet både hjelpepleier og sykepleier. For begge yrkesgruppene bør det være naturlig å være medlemmer i Fagforbundet, mener Skoghaug.

Allerede som 18-åring ble hun medlem i Fagforbundet. Da jobbet hun som assistent på en institusjon for utviklingshemmede i Nordreisa, en kommune nord i Troms.

– Det var liksom ikke noe spørsmål om jeg skulle bli medlem eller ei. Det var en selvfølge. Mamma var medlem i den gang Norsk Kommuneforbund og pappa var medlem og tillitsvalgt i Transportarbeiderforbundet.

Men da Skoghaug begynte på sykepleierutdanningen i Tromsø byttet hun forbund og ble medlem i Sykepleierforbundet. Da hun igjen kom ut i arbeidslivet møtte hun flere sykepleiere som snakket varmt om det å være medlemmer i den gang Norsk Kommuneforbund. Skoghaug byttet igjen forbund. For henne var det som å komme hjem. Hun ble fort tillitsvalgt på arbeidsplassen.

I dag har Skoghaug permisjon fra Tromsø kommune der hun jobbet som enhetsleder på Kroken sykehjem. Sykehjemmet er Utviklings-senter for sykehjem i Troms. Skoghaug er opptatt av utdanning, men alt må ikke skje på skolebenken. Den faglige utviklingen på arbeidsplassen er vel så viktig, mener hun.

– Vi må sørge for kunnskap om hverandres kompetanse. Vi må bli mer profesjonsnøytrale. I dag ligger det ikke så mange hindringer for hvem som kan gjøre hva i helsevesenet, men det skulle vi ikke alltid tro. Ta for eksempel helsefagarbeidere: Det er arbeidsoppgaver de ikke får gjøre til daglig fordi andre mener de ikke har kompetanse. Det merkelige er at når vi kommer til 1. juledag og nyttårsaften så ber vi helsefagarbeidere om å gjøre nøyaktig de nevnte arbeidsoppgavene.

Hun har i flere år ledet Sykepleiernettverket i Fagforbundet. De fem

Fagforbundets nye nestleder har konkurranseinstinktet i orden, i hvert fall på egne vegne.

TEKST: LINE SCHEISTRØEN
line@lomediamedia.no

FOTO: YLVA SEIFF BERGE
ylva.berge@lomediamedia.no

**Om jeg banner mye?
Nei, det har jeg aldri gjort.**

siste årene har hun vært frikjøpt landsstyremedlem og har jobbet med blant annet verving i helseforetakene. Det gleder henne naturligvis å se at flere og flere sykepleiere velger Fagforbundet.

– Ting tar tid. Vi har fortsatt mye å hente på blant annet godt informasjonsarbeid om hvorfor sykepleiere skal være medlemmer hos oss, sier Skoghaug og hvis vi lar henne fort-

RØDGRØNN OG IKKE BLÅBLÅ: Fagforbundets nye nestleder Sissel M. Skoghaug står støtt på sosialdemokratiske verdier og er skeptisk til den nye regjeringen.

sette kan hun komme med alle gode argumenter for medlemskap. Skoghaug liker å snakke, men ønsker også å være en god lytter.

Hun liker å jobbe med verving og organisasjonsbygging.

– For meg er det viktig å være «ute» i organisasjonen og ha tett kontakt med virkeligheten der tillitsvalgte og medlemmer er og jobber. Det nytter ikke å klage på at folk ikke dukker

opp på medlemsmøter eller fagforeningsaktiviteter. Hvis folk ikke kommer til oss, så må vi møte dem der de er, og det mener jeg Fagforbundet er gode på, sier hun.

I møte med Skoglund er det ikke tvil om at hun er nordfra. Dialekten, om så litt normert, røper henne kjapt, men det er nesten så en kan savne en mer typisk nordnorsk ord-drakt.

– Hvis du mener om jeg banner mye? Nei, det har jeg aldri gjort.

Det er fristende å henge nettopp det på oppveksten. Hun forteller om en trygg og god barndom i Oksfjord i Nordreisa, sammen med foreldre og to brødre. Læstadianismen var imidlertid tett på, så tett at Skoglund for eksempel husker at de gjemte kortstokker da de fikk besøk av sterkt troende familiemedlemmer. I dag

BLID: Godt humør kjennetegner den nye nestlederen i Fagforbundet, Sissel Merete Skoghaug.

karakteriserer hun seg som kristen.

– Også er jeg litt same og litt kvensk, det er vi vel alle i det området, sier hun og smiler. Hun kunne stått i samemantallet, men opplever ikke å ha en samisk identitet. Hun snakker likevel varmt om prosjekter hjemme som tar vare på den samiske kulturen.

Sånn sett er det nok viktigere å være medlem i Arbeiderpartiet. Gjennom verv i Fagforbundet har hun vært engasjert i det fagligpolitiske samarbeidet. Hun beklager naturligvis at de rødgrønne tapte stortingsvalget i høst, og deler fagbevegelsens skepsis til den nye regjeringen.

Da hun selv tapte kampen om å bli leder i Fagforbundets Seksjon helse og sosial på landskonferansen for seksjonen i oktober, lot hun nederlag være nederlag og gledet seg heller over tilliten hun fikk som nestleder. Men hun rakk ikke å gjøre så mye, for bare en måned senere ble hun noe overraskende valgt som nestleder i Fagforbundet. Hun går til oppgaven med en brukbar porsjon ydmykhet.

– Jeg skjønner at det er et verv som vil kreve mye av meg, men jeg gleder meg, sier Skoghaug. Forbundets nye ledelse har ikke rukket å gjøre den endelige ansvarsfordelingen. Av saker som står Skoghaug nært er tverr-

faglig samarbeid mellom yrkesgrupper, og synliggjøring av høyskolegruppene og andre yrker med lengre utdanning i forbundet.

Etter å ha hatt hjemmekontor i Tromsø i noen år, tok familien steget og flyttet sørover for et og et halvt år siden. I dag bor familien i Fet kommune. Hvorfor de havnet nettopp der? Det handler mest om avstander, fra hjem til Oslo og fra hjem til Gardermoen.

– Vi fant huset på nettet og kjøpte det usett. Det gikk fint det. Vi er heldige. Nå bor vi 20 min fra Oslo, men likevel på landet. Jeg har fått mer tid med familien etter at vi flyttet fra Tromsø og sørover.

Hun mener nettopp spørsmålet om fritid får for liten oppmerksomhet i debatten rundt heltid og deltid i helsevesenet.

– Heltid og fast jobb skulle vært en selvfølge. Det ene er at det handler om å ha en lønn å leve av, men dette handler også om å ha forutsigbar fritid slik at du på forhånd vet når du har tid til å være sammen med barn og den du bor sammen med, og ha tid til å være sammen med andre du er glad i.

Skoghaug veier sine ord når hun utfordres på Sykepleierforbundets nei til å jobbe mer enn hver tredje helg. Det er ikke første gang under

samtalen hun begynner et resonnement, stopper opp og sier: «Hvordan skal jeg få sagt dette slik at det blir riktig?», så ser hun ut av vinduet, tenker og etter en kort stund begynner hun resonnementet på nytt. Skoghaug er opptatt av å være tydelig.

– Vi har medlemmer som jobber hver helg. Hvis flere er med på å dele belastningen, også sykepleiere og de som er fritatt fra å jobbe i helger, så vil belastningen på den enkelte bli mindre. Det handler om solidaritet med hverandre, sier hun.

Hun gir ektemannen Dag-Otto mye av æren for hva som skjer i hjemmet. Skoghaugs arbeidsdager, inkludert mange reisedøgn i året, er ikke alltid forenelig med familielivet. Sammen har de en sønn på 11 år. Begge har barn fra tidligere forhold. Skoghaug har en sønn på 22 år og i tillegg to voksne «bonusdøtre».

To av dem bor fortsatt nordpå. Det er naturlig for Skoghaug og familien på tre å reise ofte på besøk.

– Jeg savner venner og familien, fjellene, naturen – ja av og til også været.

For Skoghaug kan ikke marka i sør helt måle seg med fjellene i nord. Men hun har sikkert noen personlige rekorder hun kan slå begge steder. ■

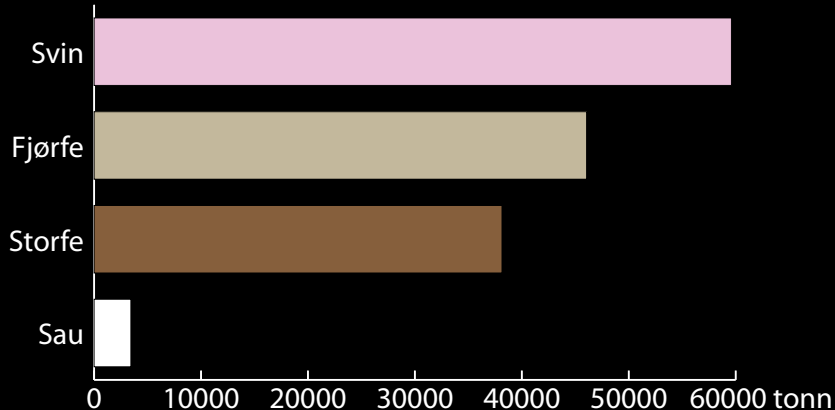
møte med:

Navn:
Sissel Merete Skoghaug
Alder: 42 år
Aktuell med:
Ny nestleder i Fagforbundet

Slakt til mat

Antall tonn kjøtt til matproduksjon, slaktet første halvår i 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX

Antall snøskutere

Topp fem kommuner med snøskutere i 2012

Kilde: SSB/Vegdirektoratet/Natur&Miljø

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX

26

prosent av alle norske virksomheter er med i IA-avtalen.

158,8

milliarde kroner er dagens markedsverdi av Statens pensjonsfond Norge.

162 000

mennesker jobber i den oljerelaterte leverandøriindustrien.

0,5

prosent var veksten i norsk BNP fra andre til tredje kvartal.

43

mennesker har så langt i år mistet livet i branner. Desember er den værste brannmåneden.

4

av ti boligkjøpere under 40 år får økonomisk hjelp fra sine foreldre, skriver Dagens Næringsliv.

ILLUSTRASJON: ELSE S. RUUD

En jakkes vandring

Jakka mi hang rett på innsiden av døra. Jeg har aldri vært spesielt glad i den jakka. Det var en vinterjakke jeg hadde kjøpt i Brussel. Belgiere er ikke spesielt flinke med vinterklær. Men jeg hadde kjøpt den og den hang der da de kom.

Jeg var heller ikke så langt unna da det skjedde. Jeg var faktisk ikke mer enn sju meter unna da noen begynte å bore i vinduene og døra mi for å forsyne seg av det de kunne se gjennom vinduet.

Det var midt på natta og midt på vinteren da de kom. Seinere på dagen skulle vi avslutte 2012 for å gå over i et nytt år. Julepynten hang på døra. Men det var ingen som så dem da de kom. Antagelig var det flere enn en, antagelig var de menn, antagelig hadde de med seg en batteridrill. Planen var å bore seg inn på siden av haspene, og med noen pinner bevege vindushaspene slik at vinduene lot seg åpne utenfra.

Men de endret tydeligvis planen

for etter å ha boret på to vinduer, oppdager de at det er lettere å bore seg på siden av dørlåsen. Den nye planen deres lykkes, og de klarte å få bendt opp døra. Da de kom inn gikk den ene ned i kjelleren og fant lommeboka mi. Den andre forsynte seg med PC, kamera, nettbrett, mobil og en lommebok til. Og så tok de jakka mi.

Det var ikke så veldig kaldt denne natta. Faktisk krøp ikke gradestokken under null. Men når du har valgt deg utendørs nattarbeid om vinteren, kryper kulda inn til marginen. Gjennom vinduet i døra kunne de se rett inn på jakka som hang der. Og da døra var brutt opp og elektronikken og lommebøkene samlet, kunne det passe ekstra godt med en ny vinterjakke. I lommene lå det et par hanker også. Men dem trengte de kanskje ikke, for det hadde de fra før. Innbruddstyver bruker alltid hanker når de er på jobb.

Jeg er sikker på at jakka gjorde nytta si den natta. Men hvor er den nå? Er den fortsatt i bruk? Hadde jeg møtt den på gata ville jeg kjent den igjen. Som sagt belgiere er ikke spesielt flinke med vinterklær. Jakka er litt for kort. Ermene er som to ovnsrør hvor all kulda går opp. Hetta var heller ikke spesielt praktisk. Er den klar for en ny vinter i Oslo, eller har den tatt turen til Øst-Europa?

Ingen har blitt tatt for innbruddet, men de som ble tatt for tilsvarende lovbrudd for et år siden, var omreisende østeuropeiske unge menn.

Kanskje jakka vandrer rundt i Vilnius eller Riga eller kanskje i Transylvania? Eller kanskje den nye eieren var enda mer misfornøyd med den enn det jeg var og kastet den fra seg. Antakelig var jakka for stor.

Det er visse svar vi aldri får. ■

Thås,-

En ruvende bauta

Høsten 1940 mønstrer lettmatros Halvor Skarmstad på et av verdens størst tankskip, 16 000 tonneren M/T Iberia av Oslo. Med livsfarlig bensin i lasten seiler skipet i konvoifart mellom USA og England. De vet alle at lasten er avgjørende for å holde Spitfirene til Royal Air Force i luften i kamp med tyske fly i Slaget om Storbritannia, den eneste gjenværende bastionen i Europa mot det nazistiske tyranniet.

Tyskerne sender bombefly, ubåter, tunge kryssere og miner for å stoppe den allierte konvoifarten. Med dirrende never om mitraljøsen må Halvor i kamp med fiendens bombefly. Mannskapet blir vitne til at andre skip med norske sjøfolk om bord forsvinner i dypet etter fulltreffere fra torpedoer eller bomber.

Presset på mannskapene i den norske tankflåten er ekstremt, også for lettmatros Halvor. På frivaktene kjenner han rykninger i ansiktet. Døgn etter døgn seiler skipet med sin dødbringende last på vei mot Liverpool, der håpet og redningen venter. Men venter den irske blomsterselgersken, Muriel Shannon? Finnes det noen mening med den livsfarlige seilasen?

Jon Michelet har i andre bind, Skytteren, i romanserien om krigsseilerne, skutt blink. Romanserien om skogsmatrosen fra Rena er en bauta over de norske sjøfolkene som ga et avgjørende bidrag til at de allierte klarte å stoppe nazismens fremmarsj. ■

Jo Hestnes

Jon Michelet:
En sjøens helt.
Skytteren
Forlaget
Oktober

Truer de Nav-systemet?

Euroflyktningene utfordrer både NAV og den norske velferdsstaten, påpekes det i Fafo-rapport.

TEKST: SVEIN-YNGVE MADSEN
sym@lomed.no

I løpet av kort tid har arbeidsinnvandrere fra EØS-land gått fra å være en oversett gruppe til å bli en omdiskutert i debatten om det norske velferdssystemet. Finanskrise i tida rundt 2008 og en rekke rettslige dommer som hindrer forskjellsbehandling i ytelser mellom norske statsborgere og EØS-borgere, har vridd søkelyset mot denne gruppens rettigheter og plikter.

Dette er tema for Fafo-rapporten «Innvandrerne som skulle klare seg selv», av Fafo-forskerne Jon Horgen Friberg, Olav Elgvin og Anne Britt Djuve, som er omtalt på Arbeidslivet.no.

Mange arbeidsinnvandrere befinner seg i den mest utsatte delen av arbeidsmarkedet, med liten jobbsikkerhet, ifølge rapporten. De kan også befinne seg i en juridisk gråsoner for hvilke rettigheter de har i det norske velferdssystemet. NAV-ansatte mener de mangler klare nok føringer fra politisk hold og etterlyser tydeligere retningslinjer.

Forsvarer velferdsstaten

Enkelte NAV-ansatte Fafo-forskerne har snakket med betrakter seg som en «siste skanse» for å beskytte den norske velferdsstaten mot trykket fra EØS-borgere. Lov- og regelverket kan i enkelte tilfeller bli tolket så strengt at de i realiteten bryter med prinsippet om likebehandling. Og flere av disse Nav-brukerne opplever det de karakteriserer som urettferdig og respektløs behandling. Spesielt den «nye» gruppen med søreuropeiske arbeidssøkere har bidratt til å sette det norske lov- og regelverket og NAVs praksis på prøve, fastslår Fafo. Både NAV og Caritas Infosenter for arbeidsinnvandrere rapporterer om sterk pågang fra denne gruppen som ofte ankommer uten en jobb å gå til. De mangler også nettverk og språkkunnskap. Uten et innledende arbeidsforhold har de få, om ingen, rettigheter.

Frustrerte

Mange av disse såkalte euroflyktningene blir overrasket over at NAV i liten grad hjelper dem med å finne jobber til dem.

Enkelte NAV-ansatte uttrykker på sin side frustrasjon over at denne gruppen stjeler mye tid fra arbeidet med de «egentlige» brukerne, skriver Arbeidslivet.no. ■

TRUET: Arbeidsinnvandrere fra sør i Europa er en ny utfordring for NAV og velferdsstaten, påpekes det i en fafo-rapport.

ILLUSTRASJON: LISA TURØY CHRISTIANSEN

De som har minst får mest

I Tyskland heier fagbevegelsen på lovbestemt minstelønn, gjerne også en europeisk minstelønnsordning. Håpet er at det skal gi tyske arbeidstakeren lønn å leve av.

1,3 millioner tyskere tjener så dårlig at de ikke klarer å forsørge seg selv. Det satt diskusjonen om en nasjonal minstelønn på dagsordenen under høstens valgkamp. Det sosialdemokratiske partiet SPD hat stått hardt på kravet om lovbestemt minstelønn i Tyskland. Forhandlingspartner Angela Merkel var imot, men måtte gi seg. Fra 2015 innfører Tyskland minstelønn på 8,50 euro, cirka 70 kroner timen.

I norsk LO er det usikkerhet omkring minstelønn er redningen for tyske arbeidstakere.

«Lovbestemt nasjonal minstelønn har betydelige ulemper blant annet ved at man overfører ansvar for lønnsdannelsen fra partene i arbeidslivet til myndighetene, og kan også bety at lønnen for mange presses ned mot dette nivået. Når man først har havnet i en situasjon med et allerede stort B-lag i arbeidsmarkedet, og en svekket fagbevegelse med dårlig dekning i servicesektoren, er det likevel ikke overraskende at krav om lovbestemt minstelønn kommer», heter det i LOs samfunnsnotat om Tyskland.

Dette kan illustrere den nordiske fagbevegelsens skepsis til minstelønnsordninger, også en felles min-

stelønn for Europa. Skepsisen bunner i at fagbevegelsen i Norden mener at lønn skal bestemmes av kollektivavtaler, og fordi de frykter at en europeisk minstelønn skal presse lønningene i Norden ned.

I Norge er det kun Frp som har lukket på minstelønnsordninger.

Deler av den europeiske fagbevegelsen er forkjempere for en europeisk minstelønn og opplever Norden som til dels «usolidariske». Forkjemperne håper en europeisk standard kan gi dagens nasjonale minstelønner et løft.

Land som har minstelønn har mange flere lavlønnte, «working poor». I EU-land som har lovfestet minstelønn er organisasjonsgraden lav, og et flertall av arbeidstakerne er ikke omfattet av tariffavtaler. Jevnt over har den lovfestede minstelønnen ligget på om lag halvparten av gjennomsnittslønnen.

Minstelønn har vært en sentral sak på flere kongresser i Den europeiske faglige samorganisasjonen. Spliden mellom «sør» og «nord» har ført til kompromiss. DEFS krever høyere minstelønnssatser i hver enkelt bransje, i hvert enkelt land.

Europeiske arbeidsgivere har så langt advart mot minstelønn. De mener det vil hindre vekst i økonomien og flere jobber.

Krisetider og innsparingstiltak øker forskjellene mellom fattige og rike i EU-landene. Den økonomiske krisen har rammet mange arbeidstakere hardt. Med 8 prosent av europeiske arbeidstakere på lønninger under EUs fattigdomsgrense, har EU-kommisær Laszlo Andor gått

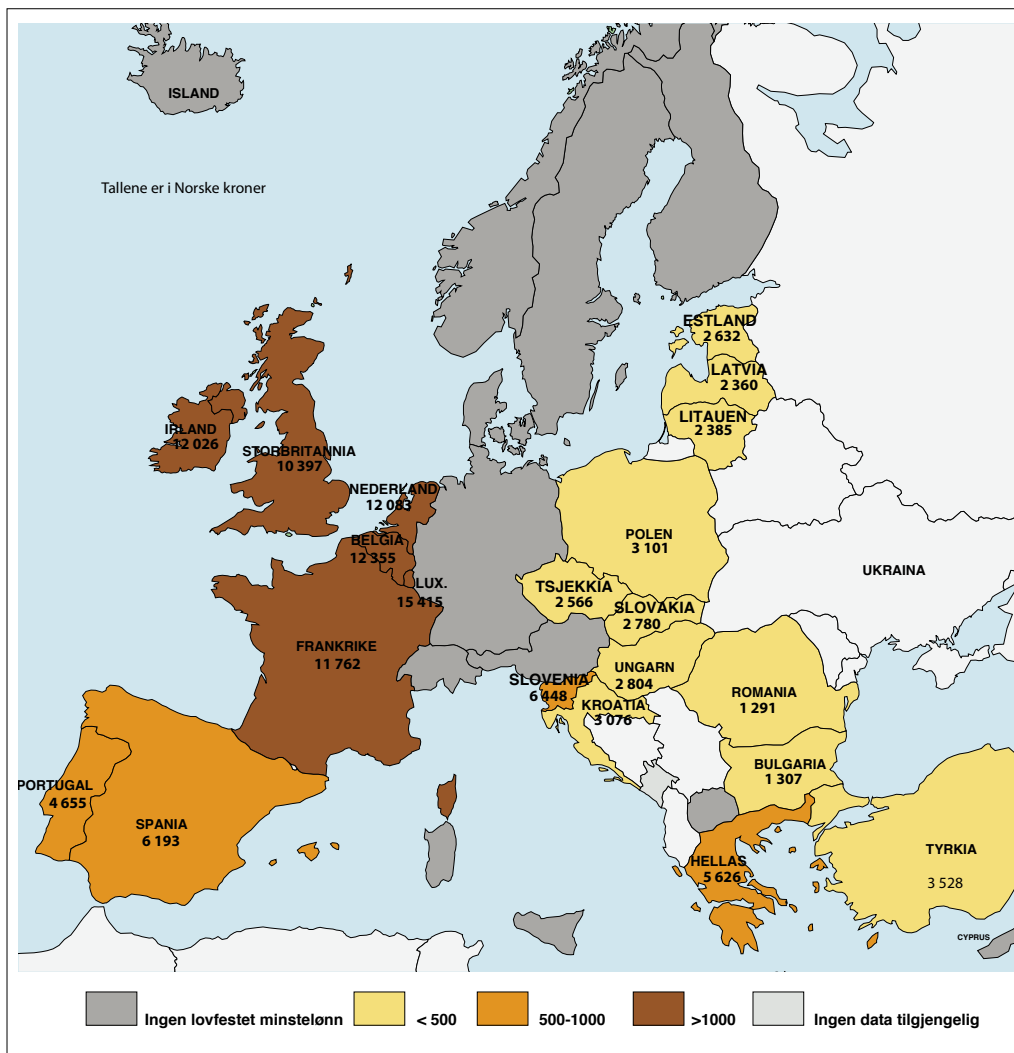
langt i å argumentere for en felles minstelønnsordning i EU.

I Europa settes grensen for «fattige» som dem som har lønninger under 60 prosent av medianlønn. Enkelt forklart er medianlønnen «lønnsnivået til den personen som ligger på midten i lønnshierarkiet».

En av modellene som er lansert for en europeisk standard for minstelønnsnivå er at minstelønnen må være nettopp 60 prosent av medianlønn, «medianlønn-modellen». Så hvem vil faktisk nyte godt av en europeisk minstelønn på dette nivået? Ganske mange, ifølge forskere på det EU-støttede Eurofound.

Her er noen av resultatene av regneøvelsene:

- Mellom 10 og 15 prosent arbeidstakere i nær alle EU-land vil oppleve å få høyere lønn. I de baltiske landene, Storbritannia, Irland og Tyskland vil opp til 20 prosent få høyere lønn. Minst betydning får det for arbeidstakere i Portugal og Frankrike der minstelønnen allerede ligger på omtrent det foreslåtte nivået og andelen arbeidstakere under 60 prosent av medianlønn er liten.
- Nesten to tredjedeler av arbeidstakerne som vil få høyere lønn ved en europeisk minstelønn er kvinner. De fleste er også unge: 35 prosent er under 29 år, 56 prosent er under 40 år.
- Arbeidstakere i små- og mellomstore bedrifter spesielt i lavlønnede yrker i servicesektoren vil ha mest å tjene på en europeisk minstelønn. Det er her vi finner flest arbeidstakere under det foreslåtte nivået.

Dagens situasjon: Av EUs 28 medlemsland har 21 en lovfestet minstelønn. Ingen av de nordiske landene har slike ordninger. Det er stor variasjon i nivået på de nasjonale minstelønssatsene, både i faktiske og relative beløp. De høyeste faktiske minstelønnene i Europa ligger rundt 12 000 kroner i måneden, mens nivået er betraktelig lavere i Øst-Europa der den er på rundt 3000 kroner.

I 2010 lå minstelønssatsene på fra 29 prosent (Tsjekkia) til 48 prosent (Frankrike) av gjennomsnittslønnen.

Langt flere kvinner, ungdom, arbeidsinnvandrere og etniske minoriteter har minstelønn. I typiske lavlønnsbransjer i servicesektoren, som varehandel og hotell- og restaurant, har mange minstelønn.

Eurofound-forskerne har også vurdert resultatet av andre modeller for europeisk minstelønn.

Et alternativ er å sette minstelønnsnivået til 50 prosent av nasjonal gjennomsnittslønn. I alle EU-landene er den nasjonale gjennomsnittslønnen høyere enn medianlønnen. Det er en konsekvens av at mange arbeidstakere har relativt lave lønninger og at få tjener veldig mye. I de fleste landene vil valget av en «gjennomsnittsmode» gi omtrent det samme utslaget som «medianlønnmodellen». Men det er noen unntak. Det mest ekstreme tilfellet er Portugal der andelen av arbeidstakere under 50 prosent av nasjonal gjennom-

snittslønn er flere enn det dobbelte av andelen arbeidstakere som tjener under 60 prosent av median. Også i Storbritannia, Latvia og Litauen vil «gjennomsnittsmode» gi flere arbeidstakere et lønnsloft enn ved bruk av «medianlønnmodellen».

Av diskuterte modeller er også muligheten for sektorspesifikk minstelønn. Modellen er langt fra så god for lavlønnede i servicesektoren som de øvrige modellene. Vi dropper det detaljerte regnestykket, men forteller konklusjonen: I alle land vil andelen av arbeidstakere som berøres i de lavlønnede sektorene bli dramatisk redusert, fra 13,4 til 6,7 prosent, mens andelen av arbeids-

takere som berøres i de høyt betalte sektorer vil øke betydelig, fra 8,0 til 17,7 prosent. «Den sterkeste effekten vil ikke være på de dårligst betalte arbeiderne i økonomien, men på de dårligst betalte arbeiderne i de best betalte sektorene (som kanskje ikke er så lavlønnet)», slår rapporten fast.

Politiske tilhengere av minstelønn snakker gjerne om hvordan minstelønn som tiltak kan få flere arbeidstakere ut av fattigdom. Men lønn er bare en av mange faktorer som kan bidra til en generell fattigdomsreduksjon. En europeisk minstelønnsstandard vil ha begrenset effekt som direkte fattigdomsbekjemper. Kun 13 prosent av fattige husholdninger i Europa har en eller flere medlemmer som tjener under «60 prosent medianlønnen» og som dermed ville nyte godt av en minstelønnsordning, ifølge Eurofound's rapport.

Fattigdom i Europa er i liten grad knyttet til lønn, men er heller et resultat av at man ikke har jobb i det hele tatt. ■

Kilder:

«A coordinated EU minimum wage policy?», Enrique Fernández-Macías and Carlos Vacas-Soriano, Eurofound
 «Lovfestet minstelønn. Norden og Europa», Line Eldring og Kristin Alsos, Fafo
 «Minimum wages in Europe: does the diversity of systems lead to a diversity of outcomes?», Stephan Kampelmann, Andrea Garnero and François Rycx
 LOs samfunnsnotat «Tyskland»
 Diverse artikler magasin/aviser/nettsteder

Tilsyn og deltakelse

I vår bedrift har vi gode rutiner for at hovedverneombudet blir innkalt når Arbeidstilsynet kommer på inspeksjon. Kan ikke hovedverneombudet, stiller et av de andre verneombudene på hele rundten. I tillegg deltar det enkelte verneombudet i sin avdeling. Slik er det ikke når brannvesenet, forurensningstilsynet eller eltilsynet kommer. Ofte hører ikke vernetjenesten om disse tilsynene før på neste AMU-møte. Kan vi kreve å få delta på alle inspeksjoner og tilsyn av alle statlige tilsyn? Vi har jo plikt og rett til å delta i det systematiske HMS-arbeidet ellers.

Dette er beklageligvis en problemstilling jeg hører om litt for ofte. At hovedverneombudet blir glemt er mer enn en tilfeldig hendelse. Send gjerne inn en klage til det lokale brannverntilsynet.

Brann- og eksplosjonsvernlovens § 34 krever at tilsynspersonellet skal ta kontakt med representant for arbeidsgiver og hovedverneombud ved tilsyn i virksomheten. Eier, bruker, arbeidsgiver eller dennes representant har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Bestemmelsen understreker videre at arbeidsgiver ikke kan kreve å være tilstede når tilsynsmyndighetene har samtaler/intervjuer med arbeidstakere.

Vi ser at det begynner å nærme seg reglene vi kjenner fra arbeidsmiljøloven, og det skulle bare mangle. Liknende regler finnes ikke ved tilsyn fra forurensningsmyndighetene. På tross av at dette tilsynet har samme rett til adgang og innsyn som Arbeidstilsynet og brannvernmyndighetene.

I praksis gjennomfører verneombudene enkle brannvernrelaterte tilsyn kontinuerlig; man sjekker rømningsveier, brannsløkkeutstyr og orden og renhold. Sånt hverdagstilsyn blir rapportert som sak i AMU eller lokalt HMS-utvalg om man finner feil og mangler.

Du beskrev en god og demokratisk rutine for arbeidstilsynets inspeksjoner. Den kan adopteres av flere. Jeg drister meg til å komme med forslag til videre aktiviteter:

- Lag forslag til en ny rutine for HMS-/internkontrollsystemet deres som får fram vernetjenestens deltakelse i branntilsyn o.l.
- Reis sak i AMU om at i demokratiets (og sikkerhetens) navn, skal hovedverneombudet delta i alle HMS-relaterte inspeksjoner, tilsyn m.v.
- Sørg for at verneombudene får nødvendig opplæring for å kunne delta i tilsynene.

Arne Bernhardsen, redaktør i Gyldendal Arbeidsliv

Vi legger bort det gamle og trer inn i **2014 i ny drakt!**

Fra fotballteori til virkeligheten

Jeg takker Guds hånd og Beckhams skru for at ministerstillinger er midlertidige.

Arbeidsminister Robert Eriksson er forbauset. Her om dagen stusset han i en Dagbladet-kronikk over at «regjeringens ønske om mer bruk av midlertidige ansettelser har skapt debatt». Selv mener han at arbeidslivet er som fotball (dog kanskje ikke like underholdende): Får du aldri prøvespille til en klubb, blir du tribunesliter, får du ikke midlertidig jobb, blir du trygdet. Derfor skal lønnsarbeidere, akkurat som Zlatan en gang i tiden, få «prøvespille» til A-laget.

På den andre siden av banen står mot-spillerne like forbauset. Deriblant un-

Det kan tenkes at arbeidsministeren snakker om et annet arbeidsmarked enn det som faktisk finnes. Politikere gjør jo det hele tiden.

dertegnede: Når ble det egentlig så vanskelig å ansette folk midlertidig? Selv har så godt som alle hennes arbeidsforhold vært nettopp det, enten det var jobben som butikkarbeider, museumsvakt, pleieassistent, journalist, hotellarbeider eller lærer. Arbeidsministeren har kanskje ikke forstått de økonomiske (og andre) bekymringer korttidskontrakter fører med seg? Kanskje han ikke forstår faste ansettelsers avgjørende betydning for det som fins av demokrati i arbeidslivet? Kanskje han ikke har lest Arbeidsmiljøloven? Hadde han gjort det, ville han ha fått med seg at den åpner for prøvespilling som bare det. Enten det er vikariat, prosjektstilling, praksisplass – ikke minst: prøvetid ved ansettelser.

Det kan tenkes at arbeidsministeren snakker om et annet arbeidsmarked enn det som faktisk finnes. Politikere gjør jo det hele tiden. Det kan tenkes at han ble forelsket i sin egen (noe haltende) fotballmetafor. Sånne forelskelser skjer stadig vekk. Kanskje han bevisst dytter motstanderen og snubler selv for å forvirre dommeren.

Det er det eldste trikset i (fotball)boka.

Særlig forvirrende er det når han sier at mer midlertidig ansettelser vil føre til mer fast jobb. Han viser til norske arbeidskraftundersøkelser som bevis: Etter ett år er halvparten av de midlertidig ansatte i fast jobb, og etter to år er flertallet fast ansatte. Dermed kan Eriksson trygt konkludere med «lite tyder nemlig på at de midlertidige ansatte jevnt over blir gående i årevis med usikkerheten hengende over seg».

Kanskje han ikke har forstått det åpenbare:

Det er ikke retten til midlertidig ansettelse som fører til fast jobb. Det er retten til fast ansettelse som er grunnen til at man kan gå fra midlertidig til fast jobb. «Myker man opp» disse rettighetene, vil man ikke lenger kunne vise til hyggelige tall i arbeidskraftsundersøkelser. Kanskje man heller vil måtte vise til statistikk tilsvarende dem i de «oppmykede» landene. Som Spania. Der utallige oppsagte midlertidige ungdommer emigrerer for å søke lykken i «det tyske jobbmirakel» – der midlertidige minijobber har skapt lavlønnsfeller og en økning i Tysklands arbeidende fattige.

For all del, la Eriksson prøvespille som arbeidsminister, det er sannelig ingen lett jobb. I mellomtiden takker jeg Guds hånd og Beckhams skru for at akkurat den stillingen er midlertidig. ■

Lotta Elstad, journalist og forfatter

100 år med Dagfin Rimestad

Hånd i hånd står pensjonistene rundt bordene og synger «Vi rekker våre hender». Til minne om den norske komponisten og tekstforfatteren Dagfin Rimestad.

25. november ville Dagfin Rimestad blitt 100 år. Han har blitt kalt arbeiderbevegelsens slagerkomponist og har hatt stor betydning

for bevegelsen. Men det var i Framfylkingen og AUF han virkelig fikk utfoldet seg som viseskriver for barn og unge. – Mitt favorittsitat fra min far er; Vi kommer ingen vei i laget hvis vi ikke lar dansen og moroen få litt plass på programmet, sier datteren til Dagfinn, Hege Rimestad. ■

Hvordan beregnes dagpenger?

I løpet av mitt siste studieår (2011) fikk jeg meg en delig jobb, en vikarstilling på 4 måneder. Vikariatet ble ikke forlenget, og jeg gikk arbeidsledig en god stund. Fordi jeg ikke hadde jobbet tidligere, fikk jeg ikke dagpenger i denne perioden. Det var en stor lettelse da jeg kom meg i arbeid igjen i januar 2012. På grunn av nedskjæringer på den nye arbeidsplassen mistet jeg jobben fra desember 2012. Jeg søkte dagpenger og fikk innvilget dagpenger fra 18. desember 2012. Jeg fikk imidlertid ikke utbetalt særlig mye. NAV insisterte på at dagpengene skulle beregnes ut fra inntektene jeg hadde i løpet av de 4 månedene jeg var i arbeid i 2011. Dette var betydelig lavere enn inntektene jeg hadde i løpet av rundt 11 måneders arbeid i 2012. Hadde NAV rett?

Etter folketrygdloven (ftrl) § 4-11, andre ledd skal det i ditt tilfelle fastsettes dagpenger utfra inntektene i «det siste avsluttende kalenderåret» før fremsettelse av søknaden, det vil si 2011. Du kunne imidlertid ha ventet med å søke dagpenger til januar 2013. Da ville inntektene dine i 2012 vært avgjørende. Du ville riktignok ikke ha fått utbetalt dagpenger i noen dager i desember 2012, men du ville til gjengjeld ha fått fastsatt et høyere beløp i dagpenger. Med arbeidsledighet utover en viss varighet ville sistnevnte alternativ vært gunstigst for deg.

Mange søker dagpenger med en gang de blir arbeidsledige. Det fremkommer av NAVs rundskriv at søkerne er gitt et valg med hensyn til om det skal innvilges dagpenger fra et senere tidspunkt enn søknadstidspunktet ved arbeidsledighet mot slutten av året, jf. kommentarene til § 4-9.

Denne muligheten fremkommer ikke av loven eller dagpengebrosjyren. Det er imidlertid antatt at oppgaven med å orientere om valget ligger hos saksbehandlerne som en del av veiledningsplikten etter forvaltningsloven § 11, se for eksempel Trygderettens avgjørelse med referanse TRR-2011-2291. Du har tydeligvis ikke fått denne informasjonen/dette valget. Brudd på veiledningsplikten kan angripes ved å påstå at vedtaket er ugyldig. Det kan også være aktuelt å fremme erstatningssak etter skadeserstatningsloven § 2-1 nr. 1 for de alminnelige domstoler.

Imran Haider, LO-advokat

ylva.berge@lomedio.no

Ylva Seiff Berge,
fotojournaliststudent

JOBBSØKER: Marta García kommer fra Bilbao i Spania. Hun går på 3 forskjellige norsk-kurs for å lære norsk så fort som mulig.

FOTO: SISSEL M. RASMUSSEN

–Håp er det jeg trenger

Eurokrisas flyktnin-
ger har én ting til
felles: Et brennende
ønske om å finne en
jobb. På gata i Oslo
snakker stadig flere
spansk.

TEKST OG FOTO: SISSEL M. RASMUSSEN
sissel@lomediamedia.no

UNDERVISER: Isabel Hillestad underviser i norsk for spansktalende arbeidssøkere. Noen har bare vært her noen dager og uker.

- Jeg har veldig lyst til å bli her. Her er det i alle fall håp om en jobb og et liv. Det er alt jeg trenger.

Marta García jobber hardt for å lære norsk. 36-åringen fra Bilbao i Spania kom til Norge som aupair. En mulighet for å lære å kjenne en ny kultur og et nytt språk. Kanskje en framtid og mulighet for jobb. Kontrakten går ikke ut før i desember, men etter en uoverensstemmelse med vertsfamilien blir kontrakten brutt. Det kom som et sjokk på Marta. Hun er ikke forberedt.

- Jeg tror de trengte rommet jeg bodde på, for kona er gravid. Jeg orker ikke gjøre noe med det, sier hun. Vil ikke lage bråk for en gravid kvinne.

Marta må finne seg en jobb og et sted å bo. Hun er heldig som har venner med leilighet og en ledig sovesofa. Her kan hun være inntil videre.

Kontorsekretæren søker på alt hun kan tenke seg. Hun leverer CV-er rundt i butikker, svarer på annonser og leter på nett. Marta snakker godt engelsk etter en fireårsperiode i England, men i Norge holder det ikke med engelsk. Hver dag er det tidlig

opp. Hun følger tre norskkurs - flere dager i uken, både på dag- og kveldstid. Caritas og Røde Kors tilbyr gratis kurs, pluss noen som koster lite. Marta García gir ikke opp ennå.

Bokstavleken

«Uuuu - ve -ve, dobbeltve». De staver på norsk. Isabel Hillestad først - de spansktalende kursdeltakerne etter henne. Når du har vært i Norge bare noen dager eller uker, er mange av lydene i det norske språket fremdeles ukjente. Bokstaven «jodd» for eksempel. På spansk; en guttural lyd med arabisk opprinnelse.

- Hva heter du? Kan du stave navnet ditt? John høres ut som Jåm, Fernando som Fermango. Isabel Hillestad repeterer og understreker hvor viktig lydene er. Det er sikkert 100 personer i rommet. De er kommet for å lære seg norsk hos Caritas, (tidligere Norsk katolsk flyktninghjelp) som gir gratis norskkurs til arbeidsinnvandrere.

Isabel Hillestad er nestleder ved Caritas' informasjons- og ressurs-senter i Oslo. Hun understreker at her på kurset er alle velkommen.

Jeg trenger bare en jobb, så kan jeg ha et liv.

- Ingen blir utelatt på norskkurs. På senteret informerer vi om at det bare er mennesker med europeisk statsborgerskap som kan jobbe i Norge. Oppholdstillatelse i et annet land, som Spania, gir ikke rett til å arbeide her.

Trinn I - norsk

- Det første de må gjøre er å lære seg språket. Det holder ikke med engelsk heller, understreker Isabel Hillestad.

Infosenter Caritas

- ✓ Caritas Norge startet et eget informasjons- og ressurs-senter i 2011.
- ✓ Nær 5000 registrerte besøkende i år.
- ✓ Rundt 50 prosent er spansktalende, inkludert portugisisk og italiensk.
- ✓ I snitt - 60 personer innom hver dag.
- ✓ Ansatte: 2,7 hele stillinger. 15 frivillige.
- ✓ Åpent tre dager i uka.

- Vi må gi folk den redskapen de trenger for å klare seg selv, og det er språket. Norsk først, skattekort siden.

Nestlederen kommer selv fra Mexico, med spansk mor. Etter 30 år i Norge kan hun trygt kalle seg norsk, men hun vet hvordan det er ikke å bli sett.

- I Mexico ser folk på deg. De spør hvordan du har det. Her ser folk ned og bort. Vi møter desperate mennesker hver dag. Mange har ingenting å dra tilbake til. Da er alternativet gata i Oslo, sier hun.

En kald virkelighet, som nå blir verre dag for dag.

Senter uten penger

Politikerne har stått i kø for å besøke Informasjons- og ressurs-senteret til Caritas. De er imponerte og overrasket over hva de gjør og får til - med 2,7 stillinger og 10-15 frivillige. Senteret ble åpnet av Hadia Tajik og Erna Solberg i 2011. Foreløpig har de kun fått verbal støtte. Penger er det mindre av. Driftsbudsjettet går tomt i januar 2014. Daglig leder Morten Stensberg bruker mye av tida til å finne mulige støttespillere og finansiering. Senteret er i dag finansiert av Nav gjennom «Prosjekt mot fattigdom og sosial ekskludering» og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). I tillegg har de fått midler fra Extrastiftelsen, Helsedirektoratet og Oslo kommune.

Kontrakt før D-nummer

Om det er uvitenhet, mangel på kunnskap eller vrangvilje blant arbeidsgivere, er ikke Isabel Hillestad sikker på, men folk kommer stadig tilbake og sier at de må ha skattekort før de kan få jobb.

- Dette er helt feil. Først må du få en arbeidskontrakt og jobb, da får du skattekort. Mange arbeidsgivere krever også personnummer (såkalt D-nummer) for folk med midlertidig opphold. Dette utstedes av Nav, som selv bestemmer lokalt om de vil gi en arbeidssøker D-nummer. D-nummer er kun nødvendig for å kunne opprette en bankkonto, noe som er viktig på sikt, men ikke for å få jobb.

Desperate arbeidssøkere blir sendt hit og dit på jakt etter de «riktige»

FRIVILLIG: Emanuel Martinez har praksis ved senteret, fra Traider fagskole. Her hjelper han spanske Noemi Galvan som har vært i Norge i to måneder.

Norsk først, skattekort siden.

papirene, som de ofte ikke trenger i første omgang. Enkelte Nav-kontor nekter å utstede personnummer før vedkommende har jobb - noe som hindrer folk i å få jobb, mener Hillestad.

Vil samarbeide

Senteret har et godt samarbeid med Arbeidstilsynet, men Morten Stensberg vil gjerne ha mer kontakt med fagbevegelsen, både LO og forbundene. Svart arbeid, betaling rett i hånda og få rettigheter er hverdagen for mange.

- Vi vet at det er mye snusk, men vi trenger mer kompetanse på hvordan vi får folk til å organisere seg. Vi møter de mest sårbare som blir utsett for diskriminering og utnyttelse. Dårlige arbeidsvilkår og dårlige boforhold. De som trenger solidariteten aller mest. Det har kommet polakker med voldsalarm hit for å få hjelp, forteller Stensberg.

I Snitt får hver sjettede besøkende råd om å reise tilbake. En realitetsorientering. Men noen har ikke penger til å reise hjem igjen. Hva gjør vi da? spør Stensberg.

Diskriminering og rasisme

- Det viktigste jeg kan gjøre er å gi respekt og verdighet, sier Hillestad.

Hennes erfaring er at det er vanskeligst for afrikanere å få jobb. De kommer nederst på rangstigen.

- Mange har bodd i Spania og klart seg fint i mange år. Flinke folk som ikke får jobb her. Vi forsøker å hjelpe dem til å bygge nettverk, finne sine egne, etnisk eller religiøst, sier hun.

Rumenere og litauere står visst

heller ikke høyt i kurs hos norske arbeidsgivere. En av Hillestads kolleger er fra Romania. Han snakker norsk, flytende engelsk og fransk, og har en doktorgrad fra Paris. Han får likevel ikke jobb i Norge. En annen med mastergrad fra Litauen, får ikke en gang svar på jobbsøknader.

- Arbeidsgivere sender folk ut igjen med beskjed om å skaffe seg skattekort. De blir usikre og desperate. Det hadde vært mye mer fair å si «jeg har ikke jobb til deg», mener hun.

De forsvinner ikke

Den katolske kirken er overfylt på søndager. Bymisjonens kafé «Møtestedet» fylles opp av arbeidssøkende søreuropeere. De sosiale problemene bare øker.

- Norge må begynne å ta dette på alvor. Folk reiser ikke hjem igjen, slik myndighetene ønsker. I Spania øker selvmordsraten mye. Noe må gjøres for å bedre livssituasjonen for disse menneskene, sier Isabel Hillestad.

Hun lar seg involvere. Hun smiler, hun spør. Hvordan har du det? En voksen, pent kledd mann dukker opp ved siden av henne, smiler og sier noen ord før han forsvinner ut igjen.

- Det var Jaime. En advokat fra Barcelona som har bodd to måneder på Sentralbanestasjonen. Alle papirer er i orden, men han klarer ikke lære norsk, sukker hun.

- Det skjer så mye. Det er ganske intenst. Men det er svært givende også, sier Isabel Hillestad.

God jul

Snart ringes julen inn. Om Marta García skal feire jul i Oslo eller ikke, kommer an på om hun har fått jobb når klokken slår. Om ikke, reiser hun til søsteren sin i Alicante. Så kan hele familien møtes der. Men hun vil komme tilbake, uansett. For det er her håpet er. I Spania er det ingen framtid. Det er slik hun opplever hjemlandet sitt. Og håpet om at utviklingen skal snu og arbeidsløsheten synke, ligger mange år fram i tid. ■

Hvis jeg skulle være heldig og finne en jobb i Romania er lønna 150 euro i måneden som er umulig å greie seg på.

Nøden står for døra

Gabriel Hortopan (19) fra Romania er en av millioner europeere som er rammet av arbeidsledighet og dårlige kår. En måned med jobbleting i Oslo har vært forgjeves. Nå står han i kø for en seng å sove i.

TEKST: NINA SANDÅS
nina@lomediamedia.no

FOTO: SISSEL RASMUSSEN
sissel@lomediamedia.no

Siden finanskrisen startet høsten 2007 har adskillige arbeidstakere mistet jobben. I de 34 medlemslandene i Organisasjonen for økonomisk samar-

beid og utvikling (OECD) er det blitt 15 millioner flere arbeidsledige enn det var før krisen. I disse landene - de fleste er velutviklede europeiske, i tillegg til USA, Australia, Japan, Korea, New Zealand, Mexico og Chile - har antallet langtidsledige passert 16 millioner.

Synkende livskvalitet

I de aller fleste OECD-land øker andelen fattige, spesielt blant barn og unge. Økonomisk utrygghet har i større grad rammet de husholdninger som fra før har lave inntekter og

er lavt utdannet. Forskjellene mellom fattige og rike øker. Finanskrisen har på en alvorlig måte påvirket mange millioner menneskers velvære og livskvalitet i negativ retning, konstateres det i en fersk rapport fra OECD, How's Life? Den sammenstiller en rekke indikatorer for livskvalitet, blant annet for «Tilfredshet med livet» som er en subjektiv indikator for hvordan folk oppfatter sitt samlede velvære.

Aller mest påvirket er folk i de land som er hardest utsatt økonomisk sett, slik som Hellas, Spania og Ita- ➤

HÅNDVERKER: Freme Kostica (56) er håndverker fra Romania. Han får ikke jobb og reiser hjem nå. Norge er for kaldt.

lia. Indikatoren «Tilfredshet med livet» falt med 20 prosent i Hellas, 12 i Spania og 10 prosent i Italia fra 2007 fram til i dag. Her rapporterer en stor andel av befolkningen at de er stresset og bekymret for framtiden.

Samtidig er den politiske kapitalen blitt hardt angrepet. Bare 40 prosent av innbyggerne i OECD stoler i dag på sitt lands regjering, den laveste andelen siden 2006. I de landene der økonomien er mest utsatt for krisen er innbyggernes tillit til regjeringene enda lavere.

Verste krisen siden krigen

Det internasjonale Røde Kors og Rød Halvmåne-forbundet presenterte i oktober rapporten «Think differently» med sjokkerende tall om den nye fattigdommen i Europa. Rapporten fra IFRC er basert på en undersøkelse av arbeidet til 42 Røde Kors og Røde Halvmåneforeninger i Europa. Den er en oppfølging av en tilsvarende kartlegging Røde Kors gjorde i 2009.

Kontinentet opplever nå sin verste humanitære krise siden krigen. Antall hjelpetrevende har økt med hele 75 prosent siden 2009, og utrolige 43 millioner europeere får ikke nok mat.

De sosiale konsekvensene av den økonomiske krisen kan vedvare i flere tiår, selv om Europa skulle oppnå en uventet rask økonomisk vekst. Latvia kan tjene som eksempel. Landet ble kastet ut i dyp krise allerede i 2008, men har hatt økonomisk vekst de siste årene og er «offisielt» kommet ut av krisen. Likevel går ikke antall nødlidende ned i Latvia. Den lokale Røde Kors-organisasjonen deler fortsatt ut mat til 140.000 personer i det baltiske landet, over tre ganger mer enn i 2009.

Flere arbeidende fattige

120 millioner europeere risikerer å falle under fattigdomsgrensa. I land som Romania og Bulgaria er henholdsvis 40 og 40 prosent av landets befolkning i den kategorien som kan ende opp i fattigdom.

I Spania var 2,4 millioner mennesker innom spanske Røde Kors sitt sosiale inkluderingsprogram i 2012, mot 900 000 i 2008. Nesten en av ti yrkesaktive europeere lever allerede under fattigdomsgrensa. En firedel av de som mottar støtte fra Røde Kors i Frankrike har jobb.

I Storbritannia lever over seks millioner fattige - to millioner er barn - i en hus-

Freme Kostica (56) fra Romania

- Jeg har vært i Norge i sju måneder for å søke arbeid. Jeg tar hva som helst, men har ikke funnet noe, forteller han.

Kostica har arbeidet som sveiser i 18 år i Hellas. Så ble tide- ne dårlige, og han mistet jobben i vår. Før det jobbet han 20 år i Tyskland. Han snakker derfor brukbart tysk, men så lenge han ikke behersker noe norsk, er det vanskelig å finne en jobb i Norge, forklarer han.

- Dessuten er det nå blitt så kaldt å være her. Dette blir min siste natt på natthjemmet i Christian Kroghs gate. Jeg drar til Romania i morgen. Folk på Caritas infosenter har hjulpet meg med flybillett.

holdning der minst en er i jobb. Hvis begge ektefellene er i jobb på en britisk minstelønn, havner en firepersoners familie under fattigdomsgrensa.

Samtidig er middelklassen i ferd med å krympe i de fleste europeiske landene. Selv

Ly for natten

Røde Kors har åpen dør i sitt senter i Christian Kroghs gate i Oslo fra kl 19 for de fattige tilreisende. Her dannes to køer fra sekstiden hver kveld - en for menn og en annen for kvinner som er prioritert og gamle menn

- for å komme tidsnok til å få tildelt en av de 100 sengene. Anslagsvis halvparten er romfolk, de andre av forskjellige østeuropeiske, søreuropeiske og afrikanske nasjonaliteter. Securitas-vaktene som holder orden på kø-

ene utenfor merker godt at det er blitt kaldere vær og flere som søker innendørs til natta. I verste fall blir det loddtrekning om sengene. ■

AVSLAG: Mamme Hars u Abdela (32) er asylsøker fra Etiopia som har fått avslag på søknaden sin. Han trenger advokathjelp.

Mamme Hars u Abdela (32) fra Etiopia

- Jeg er ikke arbeidssøkende, men er i Oslo for å søke advokathjelp. Jeg kom til Norge i 2008 og søkte asyl, men har fått avslag. Nå trenger jeg juridisk bistand med å formulere en anke. Til Etiopia kan de ikke sende meg. Den politiske situasjonen er slik i mitt hjemland at jeg vil frykte for mitt liv.

Abdela bor på asylmottak i Ålesund og har slik sett tak over hodet. Hvis han får positivt svar på sin anke, ønsker han å flytte til Oslo der mulighetene for å få jobb er flere. Han snakker ganske godt engelsk, litt norsk og har arbeidet innenfor landbruk, transport og handel i hjemlandet.

i Tyskland er det 5,5 millioner som har forlatt middelklassen og blitt omdefinert som lavlønnete i løpet av de siste 15 årene.

Svekket helse

Røde Kors er bekymret for de langsiktige virkningene av de økonomiske innsparingene som tas ut som kutt i velferdsordningene. Store nedskjæringer i helsebudsjettene har ført til at de nasjonale helsesystemene er svekket, investeringene i forebyggende tiltak er blitt redusert og folk har fått mindre tiltro til systemene, observerer de 22 nasjonale Røde Kors-organisasjonene som har bidratt med data til rapporten. Dermed vil den sosiale krisen forlenges, konkluderes det. Røde Kors-organisasjonen har også merket en markant økning i behovet for psykososial støtte til folk som lider av depresjoner og andre psykiske lidelser. ■

FAST: En av de faste som kommer hver kveld, spøker med de andre i køen. Det koster å holde humøret oppe når kuldegradene kryper nedover.

HER SKJER DET:
Alle melkekarton-
gene merkes nå
«Best før» og en
dato. Håpet er at
flere forbrukere
skal helle ut min-
dre melk.

Til kamp mot **matsvinn**

Lukt og smak før du kaster mat, oppfordrer Tine.
Tillitsvalgt gleder seg over næringsmiddelindustriens
tiltak for å redusere matsvinn.

LINE SCHEISTRØEN
line@lomediamedia.no

FOTO: YLVA SEIFF BERGE
ylva.berge@lomediamedia.no

Ser du den lille «dippedutten» som melkekartongene skli forbi? Her skjer det som du og jeg – som forbrukere – er interessert i: Hvor lenge kan du drikke melken eller bruke produktet i matlaging? Når «må» den helles ut i vasken?

«Dippedutten» merker kartongene med «Best før» og en dato. Har du lagt merke til at det er en forskjell fra tidligere du kjøpte melk? Det er ikke sikkert, så vi lar Bjørn Malm, leder for samfunnsansvar i Tine, forklare:

– Nå heter det «Best før» og ikke «Siste forbruksdag». Vi merker også på et mer synlig sted en tidligere, - nå merker vi på toppen av kartongen. Forskjellen kan synes liten, men med «best før» ønsker vi å fortelle at det kan være fullt mulig å bruke for eksempel melken etter denne datoen. Vi oppfordrer forbrukere til å bruke luktesansene, - lukt og smak – før de kaster noe, sier Malm.

Så mye kaster vi

Hver og en av oss kaster 51 kilo i året. Det årlige matsvinnet i Norge anslås å være 377 000 tonn i matindustrien, dagligvarehandelen og hos forbrukere. Matssvinn fra primærnæring og hushold kommer i tillegg. Næringsmiddelprodusenten står for over 50 000 tonn.

Vi kaster mat av mange årsaker, blant annet fordi produktet har gått ut på dato, at det smaker/lukter vondt eller fordi vi har kjøpt/laget for mye mat.

Melk, fløte, yoghurt og rømme er blant produkter nordmenn kaster mest av gjennom året. For yoghurt og rømme oppgir over 70 prosent at de kaster mat fordi produktet har utgått på dato, selv om dette er «best før»-merket, ifølge Østfoldforskning på vegne av ForMat.

Fortsatt langt igjen

Tine er en av mange næringsmiddelprodusenter som deltar i «ForMat» et samarbeidsprosjekt der flere aktører er sammen om å kartlegge og begrense matsvinnet i Norge. Målet er å bidra til å redusere matsvinnet med 25 prosent innen 2015.

En rapport fra ForMat oppsummerer fire år, fra 2009 til 2013, med

systematiske studier av matsvinn i Norge. Den forteller blant annet:

- I produksjonsleddet er det en reduksjon på 16 prosent i totalt matsvinn
- I butikkleddet er det lite endring i totalt matsvinn.
- Flere forbrukere enn tidligere mener de har redusert matsvinn i egen husholdning.

«Resultatene må kunne tolkes som om at budskapet fra ForMat-prosjektet har gått inn hos mange forbrukere», mener forskerne bak rapporten • «Matsvinn i Norge 2013».

«Vinn-vinn»

– I Tine har vi fortsatt mye å gå på for å redusere matsvinnet, men vi håper små og store tiltak hjelper, sier Bjørn Malm. Han mener at å redusere matsvinn, både i egen produksjon og hos forbrukerne, er en «vinn-vinn-situasjon».

– Å redusere svinn er også økonomisk lønnsomt for selskaper, sier han.

Roger Karlsen, klubbleder i NNN, Tine Meieriet Oslo, er glad for at arbeidsgiveren engasjerer seg i dette arbeidet.

– I dag blir det kastet alt for mye fullt brukbare matvarer. At Tine nå velger å sette fokus på dette synes jeg er kjempebra. Det viser at vi er

Næringslivet kan

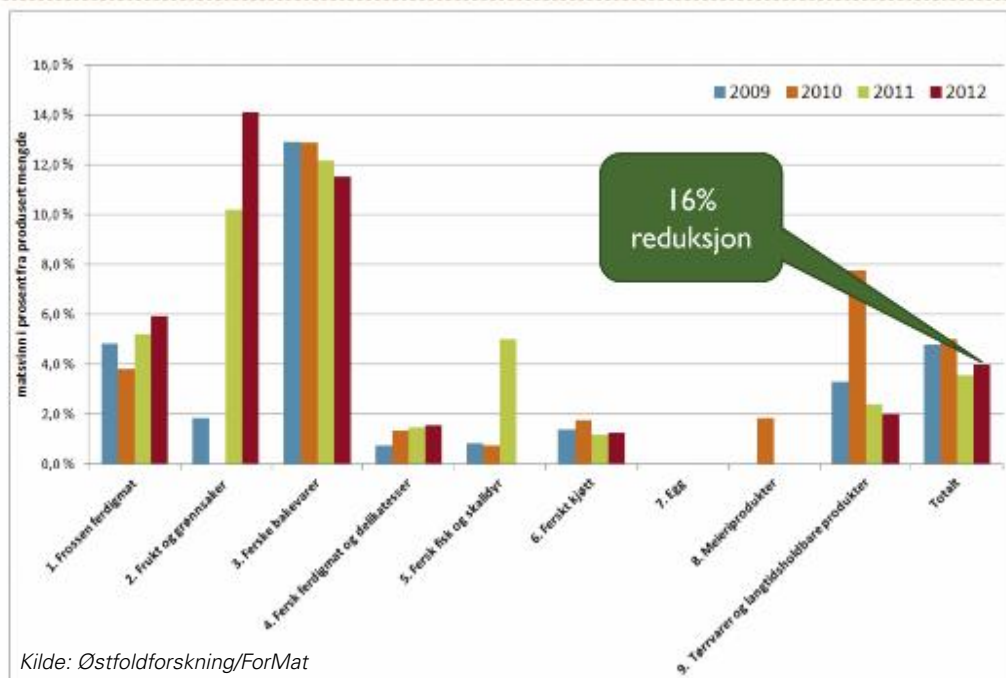
- ✓ Ta ForMat-sjekken – kartleggingsverktøy for måling av svinn og tiltak for å redusere dette.
- ✓ Effektivisere logistikk og bestillingsrutiner
- ✓ Riktig behandling og oppbevaring av mat gjennom distribusjonskjeden
- ✓ Emballasje som gir god beskyttelse og er enkel å tømme
- ✓ Informere publikum om riktig oppbevaring og transport av mat
- ✓ Sørg for bredde i pakningstørrelser
- ✓ Informere bedre om merkeordningene

Forbrukere kan

- ✓ Planlegge innkjøp og handle etter behov
- ✓ Sikre kvaliteten på maten ved hjemtransport og under lagring hjemme
- ✓ Ta vare på restemat i gryter og fat, og lage gode restemåltider
- ✓ Tømme emballasjen helt – vaske ut med olje/vann for å bruke restene i sauser, supper, marinader, etc.
- ✓ Sjekke kvalitet før maten kastes. Bruke sansene: Se. Lukte. Smake.
- ✓ Står det «best før» eller «siste forbruksdag»? Forskjellen er viktig.

Kilde: www.matvett.no

Matsvinn fra næringsmiddelsindustrien 2009 - 2012

et selskap som tenker på miljøet og er opptatt av at naturressursene blir forvaltet på en god måte, sier Karlsen.

Solidarisk samarbeid

Som ledd i å redusere matsvinnet har Tine også samarbeid med Matsentralen i Oslo. Matsentralen er et samarbeidsprosjekt mellom matbransjen og veldedige organisasjoner. Det er anslått at sentralen skal bidra til å dekke behovet for mat for rundt 3000 personer daglig, og at dette vil kunne bidra til å redusere matsvinnet med inntil 1000 tonn årlig.

Hit kommer organisasjoner og henter mat som de igjen deler ut til vanskeligstilte. Tine er blant dem i næringslivet som støtter Matsentralen økonomisk og de leverer mat dit. Per i dag er det kun anlegget på Kaldbakken i Oslo som er knyttet til Matsentralen, men samarbeidet kan bli utvidet.

– Det er veldig positivt at bransjen har gått sammen om dette. Tidligere gikk mye av den maten vi snakker om til dyrefôr. Nå får vi maten fram til de menneskene som trenger det. Det er viktig å poengtere at dette er fullverdig mat, men som ikke kan selges i butikene av ulike grunner. Årsaken kan for eksempel være feil ved emballasjen eller feil datostempling, forklarer Malm.

– Jeg syns det er flott at Matsentralen kan ta imot og bruke matvarer som TINE ikke får solgt. At disse matvarene blir brukt på en så samfunnsnyttig måte som å hjelpe trengende mennesker, er et kjempemessig tiltak som jeg er glad for at Tine kan bidra med, sier Roger Karlsen, klubbleder for NNN, Tine Meieriet Oslo. ■

LITER PÅ LITER: Ashraf ser til at alt er som det skal med melkekartongene som her produseres hos TINE Meieri på Kalbakken i Oslo. Bjørn Malm, leder for samfunnsansvar, gleder seg over at TINE med et enkelt grep forhåpentligvis bidrar til at det kastes mindre mat og drikke.

Ønsker flere med på laget

– ForMat ønsker seg så mange støttespillere som mulig, og er ikke fremmed for at flere engasjerer seg i å jobbe mot samme mål. Nå er det tatt et initiativ fra myndighetene om å få til en forpliktende avtale som inkluderer primærnærings og storhusholdning også, spennende å se hva resultatet blir her, sier Anne Marie Schrøder, kommunikasjonsansvarlig i ForMat.

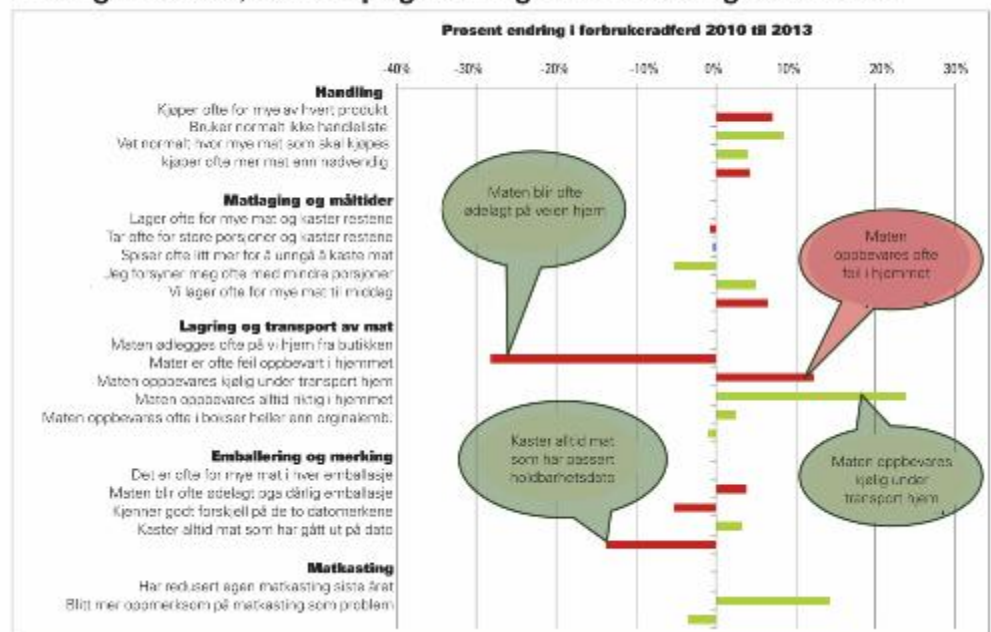
– Når vi nå begynner å ta mer kontakt med/«selge oss inn» til industri og handel for å få dem til å jobbe mer med svinnreduerende tiltak, vil nok de ulike gruppene av ansatte i bedriftene få et nærmere forhold til prosjektet og problematikken/ressursbruken. Vi håper dette er et prosjekt som de ansatte og fagforeningene ser som positivt og som de vil engasjere seg i, sier Schrøder. ■

Så mye spiselig mat kaster du

- ✓ • 51 kg mat i året
- ✓ • 1,1 ferskt brød i måneden
- ✓ • 4, 2 enheter frukt og grønnsaker i måneden
- ✓ • 1,6 porsjon middagsrester

Kilde: Østfoldforskning/ForMat

Endringer i adferd, kunnskap og holdninger til matkasting 2010 - 2013

Kilde: Østfoldforskning/ForMat

Jan Tore Sanner, Kommunal- og moderniseringsminister

Sammen fjerner vi tidstyvene

Følelsen er velkjent for mange. Arbeidsdagen blir spist opp uten at du får gjort det du egentlig skal gjøre. Forklaringen er blant annet tidstyvene. Regjeringen har startet jakten på tidstyvene, men vi trenger hjelp.

Alle som arbeider i offentlig sektor vet hvor tyvene opererer. Under Kartellkonferansen på Gol inviterte jeg derfor LO og de andre arbeidstakerorganisasjonene med på jakten. Hva kan regjeringen gjøre for at medarbeiderne skal få mer tid og rom til å gjøre det de skal jobbe med? Og hva kan medarbeiderne og deres organisasjoner gjøre for finne disse tidstyvene?

Fjerner vi tidstyver, øker vi resultatorientering og gjennomføringskraft i forvaltningen. Samtidig er jeg opptatt av at vi har en diskusjon om hvordan offentlig sektor løser oppgavene. Vi må klare å ha to tanker i hodet samtidig.

Den ene tanken handler om det som er bra. The Economist skrev i februar i år at de nordiske velferdsstatene ikke er populære fordi de er store, men fordi de virker. Stat og kom-

mune leverer viktige tjenester og velferd til befolkningen. Samtidig er de avgjørende for vekst og utvikling i næringslivet.

Når norsk forvaltning fungerer bra, er det ikke minst på grunn av innsatsen medarbeiderne legger ned. Det gode trepartssamarbeidet, der vi ofte finner konstruktive løsninger, spiller også en viktig rolle.

Den andre tanken dreier seg om at vi må forberede oss. Den nye regjeringen skal forenkle, fornye og forbedre offentlig sektor og offentlige tjenester. Det er nødvendig for å ta vare på velferd og vekstkraft. Samfunnet står overfor utfordringer. Befolkningen blir eldre og vil stille nye krav til omsorg og helse. Men der det er utfordringer, er det også muligheter. Den teknologiske utviklingen gjør det mulig med bedre samhandling og tjenesteyting.

Når samfunnet endrer seg må forvaltningen følge etter. Dette krever faglig utvikling for den enkelte og det krever at alle partene i arbeidslivet tar del i forbedringsarbeidet.

Statlige virksomheter bruker i dag store ressurser på å gi medarbeiderne påfyll av kompetanse. Det er bra, men når staten bruker ca to milliarder i året på kompetanseutvikling, må vi sørge for at flere får ta del i

kompetansebyggingen. Et av regjeringens hovedprosjekt er å bygge kunnskapssamfunnet. Derfor investerer vi mer i kompetanseutvikling for offentlig ansatte.

Mer enn halvparten av kompetansetiltakene i staten omhandler emner som er felles på tvers av sektorene. Regjeringen foreslo derfor i statsbudsjettet å bevilge 10 millioner kroner til å utvikle nye digitale opplæringsprogrammer rettet mot statlig forvaltning. Midlene skal også brukes til etablering av en felles læringsplattform. Der kan kunnskap og opplæringsprogrammer distribueres og deles.

Jeg håper dette er tiltak som kan bidra til at medarbeiderne blir enda bedre i stand til å løse viktige oppgaver på vegne av fellesskapet. Og jeg håper regjering og arbeidstakere sammen kan jakte på tidstyvene. De som stjeler arbeidstid og som gjør det unødvendig tungvint for innbyggerne å møte offentlige tjenester. Jeg vet at lærere vil bruke mer av tiden sin på elevene. De som jobber i NAV vil bruke mer tid på brukerne, og helsearbeidere vil bruke mer tid på pasientene. Jeg vil at fagfolkene skal få mer tid til å jobbe med faget sitt.

Jeg ser frem til å ha med fagbevegelsen på jakten! ■

Fjerner vi tidstyver, øker vi resultatorientering og gjennomføringskraft i forvaltningen.

Forlenget arbeidsuke

● ● Forfatningsdomstolen i Portugal har med knapt flertall godkjent et forslag fra regjeringen om å forlenge arbeidsuka for offentlig ansatte. Den nye arbeidsuka blir fem timer lenger og vil være på 40 timer. Forlengelsen er et av regjeringens tiltak for å spare 10 milliarder kroner i året.

FOTO: ELSE S. RUUD

– Fri bevegelighet bør kuttes

● ● Storbritannias statsminister David Cameron tar til orde for hardere innvandringsregler i EU i en artikkel i Financial Times. Samtidig lover han å deportere ulovlige arbeidsinnvandrere og kutte i sosiale rettigheter for de «store mengdene rumenere og bulgarer» som fra nyttår kan få arbeidsopphold i landet.

streken

KRISE: Fagbevegelsen og miljøorganisasjonene forlot FNs klimamøte i Warsawa i protest mot manglende vilje og evne til å redde miljøet.

TEGNING: RIBER HANSSON

Europarådet kritiserer svensk arbeidsrett

For andre gangen i år kritiserer en internasjonal institusjon den såkalte «Laval-loven» fordi den innskrenker streikeretten. Europarådets komité for sosiale rettigheter slår i en uttalelse fast at loven ikke gir rom for fri forhandlings- og streikerett.

Riksdagen vedtok Laval-loven i 2010 etter at Europadomstolen dømte i en streik i Vaxholm. Det var forbundene Byggnads og Elektrikerna som protesterte mot det de mente var sosial dumping fra det lettiske byggfirmaet Laval. Europa-domstolen mente i sin dom at fagforeningene hadde krevd mer enn hva utstasjoneringsdirektivet tillot.

I februar framholdt FNs arbeidsorganisasjon ILO at dommen strider mot ILOs konvensjon 87. Nå krever svensk fagbevegelse at Laval-loven endres slik at streikeretten beholdes og de utstasjonerte arbeidstakernes rettigheter likebehandles i Sverige. Norsk LO sender gratulasjoner til svensk LO. Europarådets sosiale komité bekrefter det europeisk fagbevegelse hele tiden har ment, at grunnleggende sosiale rettigheter har forrang overfor de økonomiske friheter, heter det i gratulasjonen. ■

Sier nei til økt skatt

●● Fransk fagbevegelse avviser forslag fra regjeringen om reformer og innstramminger som blant annet betyr økt merverdiskatt. De tre fagorganisasjonene CFTD, CGT og FO mener det rammer urettferdig. EU-kommisjonen presser regjeringen fordi budsjettunderskuddet er for stort og konkurranseevnen for lav.

Svensk Økokrim vil ha meldeplikt

●● Dagens regelverk er ikke nok for å komme til rette med svart arbeid eller brudd på arbeidsmiljøloven. Derfor vil svenske Økokrim ha bedre kontroll på EU-bedrifter som er virksomme i Sverige og gjøre det vanskeligere for de useriøse. Økokrim i nabolandet ber regjeringen innføre meldeplikt for EU-baserte bedrifter i Sverige. Samme krav har fagbevegelsen framført.

FOTO: OLE PALMSTRØM

Kompetente folk er mangelvare

Fire av ti virksomheter i Europa har vansker med å finne arbeidskraft med rett kompetanse.

NINA SANDÅS
nina@lomedio.no

Virksomhetene har en viktig rolle å spille for at Europa skal komme ut av den økonomiske krisen og skape en holdbar vekst. Det Europeiske fondet for forbedring av leve- og arbeidsvilkår (Eurofound) har undersøkt hvordan situasjonen er i bedriftene i 32 land i Europa.

Sjefer og tillitsvalgte i om lag 30 000 virksomheter i privat og offentlig sektor har svart på spørsmålene. Disse spenner over alt fra partsdialog og arbeidstakernes innflytelse til prestasjon og innovasjon. Dette er tredje gang undersøkelsen er blitt foretatt.

Krise og manko på folk

Samtidig som Europa gjennomgår en vanskelig tid og 26,6 millioner mennesker er arbeidsledige, svarer 40 prosent av bedriftene at de har vansker med å finne folk med de rette ferdighetene. Dette gjelder særlig i industrien.

Ti prosent av virksomhetene rapporterer at de har vansker med å beholde personell. Gjennomtrekk er vanligst i Litauen og Ungarn og forekommer sjelden i Spania, Danmark og Nederland.

Utsiktene ikke så mørke

To av ti sjefer signaliserer at virksomheten må kutte i staben. Fire av ti sjefer som allerede har redusert antall ansatte, opplyser at de må gjøre flere kutt. I kriselandene i sør gjelder det 30 til 50 prosent av virksomhetene. Tyskland står i kontrast, her vil bare 6

LYSERE: De allmenne utsiktene for de over 30 000 virksomhetene som er med i undersøkelsen ser ikke så mørke ut. 84 prosent av sjefene sier det generelle klimaet er godt eller meget godt.

FOTO: SISSEL M. RASMUSSEN

prosent av virksomhetene redusere staben.

De allmenne utsiktene for virksomhetene som er med i undersøkelsen ser ikke så mørke ut. 84 prosent av sjefene sier det generelle klimaet er godt eller meget godt. 13 prosent mener framtida ser mørkere ut enn i 2010, mens over 30 prosent mener det blir bedre tider.

En av tre har tillitsvalgt

Hvordan de ansatte og deres representanter er med på å utforme arbeidsplassen og sin framtid er et sentralt element i undersøkelsen. Eurofound mener organisering av arbeidet er viktig for å fremme innovasjon, få bedre prestasjoner og arbeidsmiljø. Det kommer fram at sju av ti ansatte holder øye med eksterne ideer og teknologiske framskritt for nye produkter og prosesser.

Ansatterepresentasjon varierer voldsomt i Europa, både mellom land og etter størrelse. Et organisert arbeidsliv forekommer i

bare en av tre virksomheter. Portugal og Latvia har veldig lav ansatterepresentasjon.

Blant småbedriftene har i gjennomsnitt 26 prosent ansatterepresentanter. På den andre siden har om lag sju av ti småbedrifter i Danmark og Finland tillitsvalgte for de ansatte og alle de store bedriftene er organisert både på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden. I Østeuropa er få arbeidsgivere organisert.

Partsdialog

Undersøkelsen går i dybden på partssamarbeidet på arbeidsplassene. EU-direktivt om informasjon og konsultasjon med tillitsvalgte i virksomheter med mer enn 50 ansatte, ser ut til å gi noen positive resultater. I over 80 prosent av virksomhetene opplyser tillitsvalgte at de holdes informert om økonomi og sysselsettingssituasjonen. Samtidig holdes det regelmessige møter mellom ledelse og ansatte i over 80 prosent av virksomhetene, uavhengig av størrelse. På store arbeidsplasser med over 250 ansatte er det mer vanlig med infoskriv. ■

EU's arbeidsliv

- ✓ Flere enn seks av ti ansatte overfører gode erfaringer eller lærdommer til sine kolleger.
- ✓ To tredeler av virksomhetene bruker noen form av lønnsplan med koblet til prestasjon.
- ✓ 13 prosent rapporterer høyt sykefravær.
- ✓ To tredeler som rapporterer om god økonomisk situasjon har gjennomført innovasjonstiltak.
- ✓ Fire av ti finner vanskelig å finne ansatte med rett kompetanse.

Kilde: Eurofond

BLI FOLKEHJELPER DU OGSÅ!

**Folk forandrer verden
– bli fast giver.**

www.folkehjelper.no

Norsk Folkehjelp

EL&IT
FORBUNDET

Vi trenger hverandre nå

Jeg drømmer om et rausere og roligere samfunn. Et samfunn som gir meg følelsen jeg pleier få på søndager. En følelse av overskudd som gradvis siver inn i kroppen etter en lang uke, forteller Marielle Leraand.

På andre sida av stuevinduet mitt står en gammel furu.

Som et menneske som alltid har vært der, står den der og gir meg en mangesidig glede. Slik som nå, det er søndag og jeg sitter og drikker morgenkaffen.

Vinteren kryper sakte inn i alt levende der ute. Jeg kjenner strimer av uro. Kan det tenkes at den store furua ikke klarer seg gjennom enda en vinter? Og hva da med fugleparet som har overvintra der, år etter år?

Den politiske høsten har også lagt seg nå. Vi har blitt varsla om hva som er i vente. Bøndenes kooperativer kan bli valsa over av en landbruksminister som mener sektoren er «ren kommunisme» og at maten i Norge er for dyr. Det fellesskapet, som er bygd på tillit og hardt arbeid gjennom årtier, er sårbart, og kan lett bli lagt i grus av den mørkeblå statens nye direktiver.

Jeg er veldig glad i landet mitt. Sjøl er jeg født i Kristiansand, men bodde mesteparten av barndommen i Egersund. Det er Norges største fiskerihavn, og den gang jeg vokste opp var det mange som drev med bærekraftig fiske der. Fiske fra små båter er mer presise og skraper ikke opp alt levende fra havbunnen. Hva vil skje med de gjenværende yrkesfiskerne som eier en båt sammen, dersom det skal «effektiviseres» ytterligere i denne sektoren?

Himmelen i dag er mørkegrå, vinden drar bladene av trærne, og jeg ser naturens tegn som den utryggheten jeg føler

for framtida. Hvor vil de starte med endringene sine, og hvordan vil det være for oss en dag vi våkner? Jeg frykter den blir preget av mer jag og mindre ro selv i fritida.

Jeg drømmer om et rausere og roligere samfunn. Et samfunn som gir meg den følelsen jeg pleier få på søndager. En følelse av overskudd som gradvis siver inn i kroppen etter en lang uke. En ro, som jeg gjerne skulle hatt mer - og ikke mindre - av. Men nå varslar de endring. Ja, for hvorfor ikke handle matvarer eller vintersko på en søndag?

Lyden av arbeidende biler. Denne lyden er nesten fraværende på søndager. Det er ingen digre maskiner i jobb. Det er også få som haster tidlig om morgenen ut til en frostlagt bil som skal skrapes og motoren som skal ruses.

Det er stille, så stille om søndagene. Folk har faktisk en bitteliten ferie. En hel dag uten å måtte utfordre hjernen med de andre 6 dagenes lyder og tanker. Jeg er redd for å miste denne følelsen. For det er meget sannsynlig at denne regjeringa vil ta denne følelsen fra oss. De som er det laveste sjikket blant de som arbeider i samfunnet vårt, de som ikke har noe valg, men må jobbe når de får tilbud om jobb; det er disse menneskene som vi skal piske ut også på denne dagen hvor vi andre, mer privilegerte, har fri.

Og historien har lært oss: når noen er ufri rammer det oss alle på et eller annet vis. Vi vil merke det den søndagen vi våkner opp av at lydene og tankene har forandret seg.

Men jeg håper vi greier å forsvare oss, forsvare oss alle mot dette som kan komme. Men da må vi være mange og vi må stå sammen. Jeg håper du som leser dette vil være en av dem. Vi trenger hverandre nå. ■

- **Leserinlegg**
- **Statsråden**
- **Kronikk**

Fri fagbevegelse

Marielle Leraand,
nestleder i Rødt

Å bli hersa med –

utilbørleg sosial dominans i det moderne arbeidslivet

«Det handlar om arbeidsmiljøet og arbeidstakarar sitt ve og vel»

Arbeidsmiljølova har det psykososiale arbeidsmiljøet fått ein nokså brei plass. Her heiter det mellom anna at arbeidstakarens integritet og verdigheit skal ivaretakast, og det blir lagt ned forbod mot trakassering og anna utilbørleg framferd. Arbeidsmiljølova er eit særst sentralt verkty når det gjeld å hindre psykososiale arbeidsmiljøproblem, men det kan vere at ulike former for trakassering ikkje blir fanga opp av den juridiske «radaren», trass i at dei likevel kan påføre arbeidstakaren uboteleg skade når det gjeld helse, livskvalitet, velvære og jobbtrivsel.

Desse tankane, som har sin bakgrunn i eigne kvardagslege observasjonar frå arbeidslivet og i ei saumfaring av aktuell faglitteratur om emnet, hadde planta ei uro i sinnet, og eg meinte at temaet var verdt å undersøke nærare. Eg gjennomførte derfor ein studie av det eg etter kvart kom til å omtale som *utilbørleg sosial dominans i jobben*. 13 arbeidstakarar i eit kvinnedominert miljø ved helse- og sosialfaglege utdanningar ved ein norsk høgskule blei intervjuet. Det var tale om lange djupneintervju av personar som hadde kjent seg utsette for og eksponerte for ein sosial dominans som dei opplevde som urimeleg, unødvendig, uønskt og plagsam, og som kjendest personleg viktig. Målet var ikkje å kartlegge førekomst og fordeling av slik dominans, men å identifisere ulike former for, eller typar av, utilbørleg sosial dominans, og korleis den blei opplevd. Ein kan kalle det ei djupneboring i den utilbørlege sosiale dominansens fenomenologi.

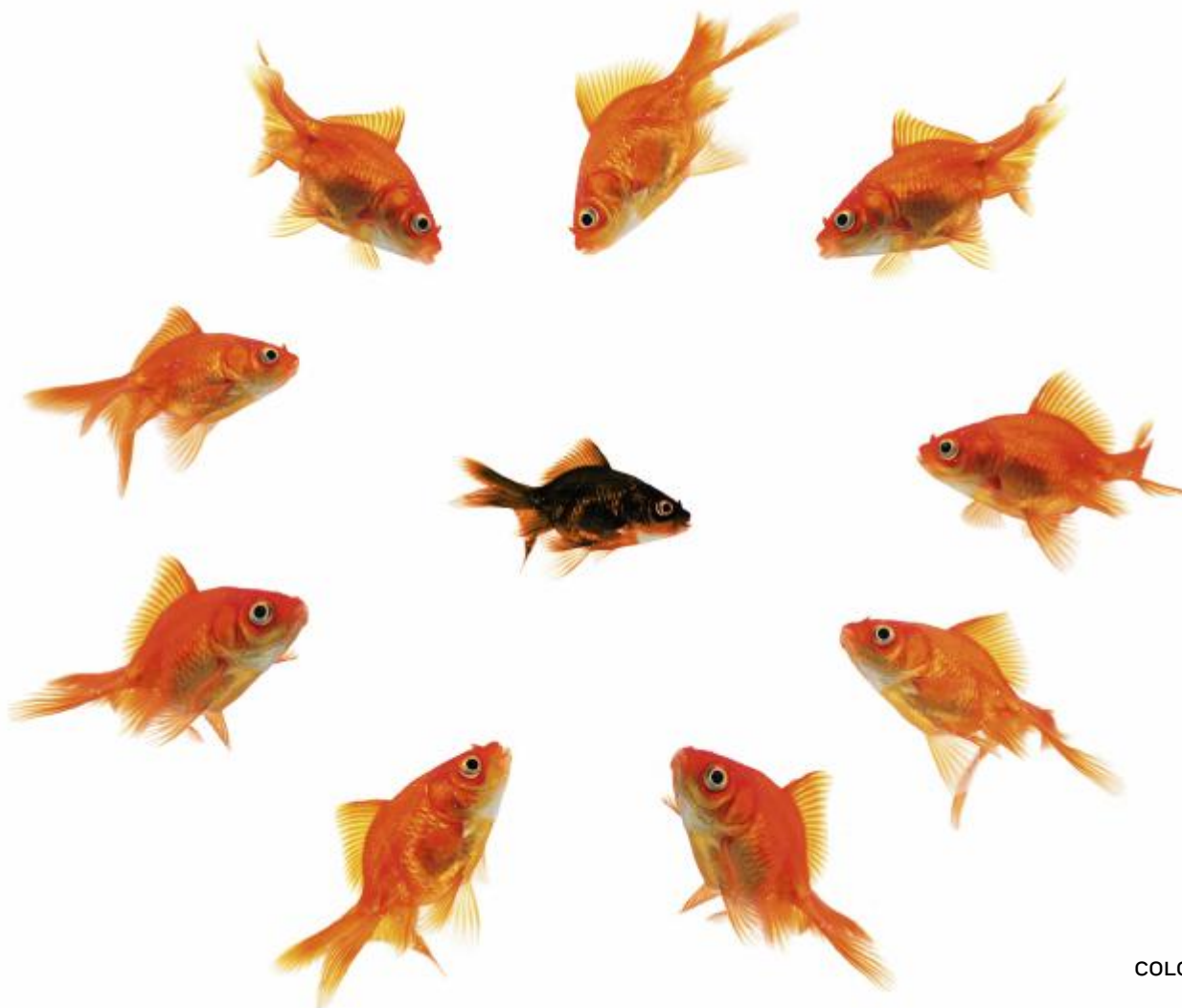
Deltakarane i studien fortalde om 36 ulike dominansepisodar som dei opplevde som utilbørlege. Desse episodane genererte ei brei vifte av ulike opplevingar. Eg har drøfta dei inngåande i boka *Å bli hersa med. Utilbørleg sosial dominans på jobben*, som nyss er kommen ut. Her syner eg eit utdrag av studien, og det var fem grunnkategoriar som skilde seg klårt ut. Å bli irettesett – *irettesetjingsdominans* – vil seie å bli klandra eller kritisert for noko, å bli tilsnakka. Det kan variere frå høglydt utskjelling til mildare former for refs eller kritikk. «Irettesetjing» høyrerest nokså tilforlateleg ut, og som noko som er pårekneleg i arbeidslivet. Men måten irettesetjinga blei formidla på, intensiteten og konteksten medførte at den blei opplevd som utilbørleg. *Vanvørnadsdominans* dreiar seg om å trykkje ein annan ned ved å syne ei åtferd som formidlar at ein ser ned på vedkommande, til dømes ved spott, hån, låtteleggjering, vanære, disrespect, nedvurdering eller sosial devaluering, eller at ein ikkje viser vedkommande vørnads når det ville ha vore naturleg. Denne forma for dominans kan implisere at ein syner at ein misliker den andre, og kan ytre seg som fordømming, kritikk, ignorering, at ein har fått den andre i vrangstrupen, at ein vender han ryggen, tek avstand frå han, fordømmer, vrakar eller at ein nærer avsky for vedkommande. Negativ evaluering av den andre qua person, og at denne evalueringa blei kommunisert, er det sentrale elementet. *Integritetskrenkjande* dominans dreiar seg om å trakke på den andre og halde vedkommande nede på ein slik måte at det rammar heile mennes-

ket som person på ein meir djuptgripande og breispektra måte, og slik dominans rører såleis ved identiteten og integriteten til den som blir utsett for den. Då blir den dominerte ekstra sårbar. Ved *sosial marginaliseringsdominans* blir den dominerte skyvdt ut på sidelina i forhold til eiga gruppe eller eigen organisasjon, eller til og med støyt ut eller halden utanfor. Ved *arbeidsrolledominans* kan den faktiske arbeidsbøra til den dominerte bli underkjend, og autonomien blir svekt i vedkommandes eigen arbeidssituasjon. Det kan til dømes skje på ein autoritær, udemokratisk og byråkratisk måte, eller som ei utidig og grunnlaus innblanding i den dominerte si arbeidsrolle.

Den utilbørlege sosiale dominansen blei kommunisert med ord, kroppsspråk eller handlingar og formidla i samhandlingsprosessar.

Felles for røynsle var at eksponering for slik dominans skapte aggressive, depressive og/eller engstelege kjensler hos dei dominerte, og verka øydeleggjande på helse, livskvalitet, velvære og jobbtrivsel. Det kunne vere tale om ein enkeltstående episode eller om plaging over år og jamvel tiår, og dominansen kunne komme både frå overordna og formelt likestilte kollegaer. Det som skjedde kasta lange skuggar over livet til dei som blei ramma av det, og kunne jamvel invadere fritida. Eit fellestrekk for mykje av denne dominansen var at den gjerne var av tvitydig og subtil karakter, og dermed noko som det ikkje var lett å verje seg mot og å rapportere til andre.

Den utilbørlege sosiale dominansen kan

COLOURBOX.COM

best forståast som noko som rører ved det *mellommenneskelege* og ved *relasjonane* til medarbeidarar og overordna. Sosial dominans er vel eit normalfenomen som ein vanskeleg kjem utanom i samfunn der menneske må samhandle og samarbeide over tid om felles oppgåver. Men når det gjeld *utilbørleg* sosial dominans, stiller det seg annleis. Det er eit normativt omgrep som gjeld ein praksis som kan bryte med lov og rett, som kan vurderast som uetisk av di den påfører den dominerte skadar, og/eller som kan innebære mangel på folkeskikk. Det rører ved makt og avmakt og ved undertrykking i små sosiale mikrokosmos. Det handlar om formelle eller uformelle hierarki i sosialt liv, eit herre-knekt-forhold.

Kan hende er slike former for utilbørleg sosial dominans på frammarsj i det moderne arbeidslivet? I eit arbeidsliv

merkt av eit aktivt HMS-apparat underlagt arbeidsmiljølova, der open og tydeleg trakassering vil bli møtt med strenge sanksjonar, og der mobbing er blitt eit fyord, kan det vere at plaginga får nye former som er meir fordekte, kamuflerte og subtile, og som det er vanskelegare å komme til livs. Kanskje skulle ei slik innsikt bli nedfelt i framtidige versjonar av arbeidsmiljølova? Og kanskje vil forskinga på mobbing i arbeidslivet tene på at det kjem til nye omgrep i verktøykassa? Utilbørleg sosial dominans kan nettopp vere ei slik nyvinning, av di omgrepet fangar opp nye sider ved denne problematikken, og av di ein då kan støtte seg til ein breiare teoribakgrunn. Det er i alle fall relevant frå ein praktisk og etisk synsvinkel. Det handlar om arbeidsmiljøet og om arbeidstakararar ve og vel. Når skadeverknadene for dei som blir utsette for utilbørleg sosial dominans, er

så omfattande og alvorlege, fortener emnet større merksemd. ■

Den utilbørlege sosiale dominansen blei kommunisert med ord, kroppsspråk eller handlingar og formidla i samhandlingsprosessar.

Kjell Underlid,

Psykologspesialist, professor ved Høgskulen i Bergen

God jul

Kontant betaling gjør det mulig å drive svart.

**Betal heller med kort
– også når du spiser ute,
klipper deg eller vasker bilen!**

Les mer på handlehvitt.no/kort

Youngsgt.11,
0181 Oslo

Sentralbord: 03200

www.lo.no

Leder:

Gerd Kristiansen tlf: 23 06 16 01

1. nestleder:

Tor-Arne Solbakken

tlf: 23 06 16 06

2. nestleder:

Hans-Christian Gabrielsen

tlf: 908 55 979

Førstesekretær:

Peggy Hessen Følsvik

tlf: 480 75 807

Sekretærer:

Terje Olav Olsson tlf: 901 63 262

Trude Tinnlund tlf: 414 44 101

Are Tomasgard tlf: 918 15 723

Reneé Rasmussen tlf: 415 15 723

Administrasjonsavd.:

Adm. sjef: Kine Smith

Larsen tlf: 23 06 16 10

Informasjons- og rådgivningsavd.:

Vakttelefon: 23 06 18 00

Info.sjef: Jenny Ann Hammerø

tlf: 916 99 817

Stedfortredende:

Øivind T. Hansen tlf: 976 75 600

Internasjonal avd.:

Leder: Vidar Bjørnstad

tlf: 930 63 617

Juridisk avd.:

Leder: Atle Sønsteli Johansen

tlf: 23 06 16 86

Organisasjonsavd.:

Leder: Ståle Dokken

tlf: 900 98 489

Samfunnspol. avd.:

Leder: Stein Reegård

tlf: 913 70 614

Forhandlingsavd.

– og HMS-avd.:

Leder: Knut Bodding

tlf: 900 98 641

Næringspolitisk avd.:

Leder: Grethe Fossli

tlf: 930 63 553

Personal-

og utviklings avd.:

Leder: Elling Sørum

tlf: 950 38 843

Vi utfordrer

I løpet av bare noen dager har det festet seg en bred oppfatning om at norsk økonomi sliter, og at utsiktene langt fra er gode. Hvordan vurderer LO økonomien i året som kommer?

Hans-Christian Gabrielsen,
2. nestleder i LO

Arbeidsmarkedet bekymrer

Det negative bildet i media er overdrevet. Men samtidig er det klart at veksttaket i økonomien er blitt lavere. LO anslår, i likhet med de fleste sentrale prognosemiljøene, at veksten i år blir lavere enn i fjor, men at den vil ta seg litt opp igjen i 2014. Det ventes oppgang i internasjonal økonomi, og med svakere valutakurs vil det bli lettere å selge norske varer.

Det er størst bekymring knyttet til arbeidsmarkedsutviklingen. Lavere veksttakt i sysselsettingen samtidig med fortsatt høy innvandring, representerer økt inkluderingsutfordring. Vi ser at utsatte grupper som innvandrere, ungdom og personer med lav kompetanse har fått det vanskeligere på arbeidsmarkedet.

Økt inkluderingsutfordring innebærer at det er blitt behov for en mer aktiv arbeidsmarkedspolitikk. Det står i kontrast til at Regjeringen i Statsbudsjettet 2014 har svekket permitteringsregelverket, kuttet i arbeidsmarkedstiltakene og at de har trukket tilbake Stortingsmelding 46, «Flere i arbeid». Vi er bekymret for at det vil forsinke arbeidet på et område hvor det er behov for forsterking.

Hva vil dette bety for den økonomiske hverdagen til de fagorganiserte?

Vi må fortsatt ha stort engasjement i arbeidet mot sosial dumping og useriøsitet, og for et mer inkluderende arbeids-

liv (IA-samarbeidet). Både tillitsvalgte, arbeidsgivere og myndigheter har et ansvar her.

Med høy arbeidskraftmobilitet over landegrensene er satsing på flere målrettede tiltaksplasser, styrking av arbeidslivskompetansen i NAV, sammen med forsterket innsats i IA-samarbeidet, blitt viktigere enn før.

Den borgerlige regjeringen varslet økt skattelette dersom spådommene slår til. Er det riktig medisin?

Hvis utviklingen i norsk økonomi blir svak i 2014, og ledigheten øker, er det viktig med effektive mottiltak. Ytterligere skattelettelse er ikke veien å gå. Skattelettelse kommer de til gode som allerede er i jobb, og det er usikkert i hvilken grad skattelettene stimulerer hjemlig etterspørsel, eller om de spares eller går til import.

En viktig årsak til at den forrige regjeringen greide å holde ledigheten nede under finanskrisen var at den økte bruken av oljepenger for å stimulere økonomien der de ga størst effekt for sysselsetting: Økte rammer for kommunene og økt satsing på infrastruktur og vedlikehold, områder hvor ledigheten var i ferd med å øke. Også i 2014 vil dette være en god medisin mot økende ledighet. ■

Hva vil Siri f

TEMA: Siri Møllendal er 41 år, tjener rundt 360 000 kroner i året og kan gå av med pensjon når hun er 62 år. Går hun av da, får hun 200 000. Venter hun fem år, får hun 260 000.

TEKST: STIG H. CHRISTENSEN
stig@lomediamedia.no

FOTO: TRI NGUYEN DINH
tri@lomediamedia.no

å i pensjon?

HAR AFP: Siri Møllendal kan gå av med pensjon når hun fyller 62 år. Ståle Nerland i Sparebank 1 kunne fortelle at uten AFP måtte hun ha ventet til fylte 64 år med å kunne gå av. En av to kvinner har ikke nok opptjening til å gå av ved 62.

Hva betyr begrepene:

- ✓ **Knekkpunkt:** Inntektsgrense hvor reglene for beregning/opp-
tjening av en ytelse endres.
- ✓ **Maksimalsatser:** Det vil bli høy-
ere maksimalsatser for innskudd
i tjenestepensjonsordningen.
- ✓ **Dødelighetsarv:** Midler over-
føres fra dem som dør tidlig til
dem som dør senere. Ordninger
med dødelighetsarv kan kun le-
veres av forsikringsselskaper og
pensjonskasser.

Her må det føyes til at tallene er omtrentlige og det foreligger en rekke forutsetninger for en slik beregning. NAV tar også forbehold i sin pensjonskalkulator. Helt avgjørende for Siri er at hun har tariffavtale med Avtalefestet pensjon (AFP). Ikke alle har det, og i så fall ville bildet sette verre ut. 41-åringen ville rett og slett ikke ha kunnet gå av med pensjon ved 62 års alder uten AFP. Da ville hun ha tjent for lite, og hun måtte ha ventet minst to år.

– Ordningen skulle jo hjelpe sliterne, men den rammer ofte kvinner. Veldig urettferdig, mener Siri Møllendal, som understreker viktigheten av å ha tariffavtale med påfølgende AFP.

Tjenestepensjonsordningen har minimumsinnbetalinger på 2 prosent i året, som ikke gir veldig mye. Ved 67 års avgang gir den 24 000 i året i Møllendals tilfelle, ved avgang 62 år omtrent halvparten.

Den 41 år gamle kvinnen jobber som butikkmedarbeider hos Norli i Oslo og selger bøker. Hun har studert i ulike perioder, blant annet ett år litteratur i utlandet. Sin første pensjonsgivende inntekt hadde hun som 17-åring med 4 000 kroner

i 1989. Senere har inntektene økt, selv om hun ikke har arbeidet fulltid hele veien. I fjor var inntekten rundt 360 000 kroner og pensjonsbeholdningen hennes i NAV er nå rundt 1 million. Den blir trolig rundt 3 millioner kroner når hun er 62 år. Pensjonsbeholdningen skal fordeles på antall gjenværende leveår fra hun går av med pensjon, et tall som på forhånd blir beregnet for hele årskullet.

I endring

Tjenestepensjonene i privat sektor har nærmest vært i kontinuerlig endring i løpet av de siste årene, men Ståle Nerland, som jobber med pensjon i Sparebank 1, regner ikke med at dette vil gi store utslag for Møllendal, som har innskuddspensjon. Så lenge arbeidsgiver har styringsretten på sin side, er det neppe mange arbeidsgivere som vil velge mulighetene i de nye tjenestepensjonsordningene for å høyne innbetalingen.

– Den nye tjenestepensjonsordningen som blir gjeldende fra 2014 bygger på samme prinsipper som innskuddspensjonen. Det vil fortsatt være arbeidstaker som bærer risikoen, sier Nerland. Også i dag foreligger det et investeringsvalg ved innskuddspensjon, med muligheter for aksjer og rentefond. Spørsmålet er hvor stor risiko man ønsker å ta. Ved innføring av ordningen i Norli fikk Møllendal tre valg: stor, middels og liten risiko. Hun valgte lav risiko, og er en smule bekymret for livselskapenes soliditet i fortsettelsen. Kan de gå konkurs? Nerland beroliger henne med at norske livselskaper er solide og strengt regulert for å sikre kundenes penger. Han viser til Storebrands og bankenes krise på 90-tallet og at staten gikk inn.

– Myndighetene kan ikke sitte stille og se på at slikt skjer, sier han.

Kan kombinere

Siri Møllendal har i dag en krevende jobb som butikkmedarbeider, men ønsker å jobbe lenge, hvis helsa holder. Det hele avhenger av type jobb, hvor sliten hun vil være. Ståle Nerland sier til LO-Aktuelt at det fins to seriøse kalkulatorer for pensjonsberegning hvor man enkelt kan simulere effekten av å ta ut pensjon ved forskjellig alder og i ulik grad, NAV sin og Norsk Pensjon. Møllendal logger seg på med bank-ID brikke, og hun er fornøyd med hva slags opplysninger hun kan få. Vi prøver også ut et alternativ med 60 prosent jobb og 40 prosent pensjon fra fylte 62 år, deretter full pensjon fra 67. Alt forutsetter jevn jobbing hele veien med normal lønnsutvikling. Ut fra dagens situasjon vil hun i et slikt tilfelle sitte

**Ordningen
skulle jo
hjelpe
sliterne,
men den
rammer
ofte
kvinner.**

Siri Møllendal

NEDGANG: Siri Møllendal kan forvente 200 000 kroner i pensjon hvis hun går av ved 62 års alder.

igjen med 344 000 kroner, nesten like mye som i dag. Haken er at hun begynner å bruke av pensjonskapitalen, samtidig som hun går glipp av opptjening i fem år, sammenliknet med avgang 67 år. Det normale er at innskuddspensjonen utbetales i ti år, men hvis man starter uttak allerede ved 62 år, skal den utbetales over minst 15 år. Ved full pensjonerings ved 67 år vil hun i dette tilfellet få 228 000 kroner.

Ytelsespensjonen basert på 30 års opptjening og med en utbetaling på rundt 66 prosent av sluttlønn, gjelder for stadig færre og er på vei ut. Innføring av obligatorisk tjenestepensjon (OTP) kom i 2006. Innskuddsordninger dominerer, og andelen ansatte som er dekket av laveste sats på 2 prosent er svært høy.

Offentlig sektor

For offentlig ansatte har endringene

vært mindre, men for alle født etter 1958 gjelder levealdersjustering ved utbetaling av pensjon. Det innebærer lavere ytelser når levealderen stiger. Flere forskere og aktører på området har vært ute og spådd at presset mot offentlig sektor for å få systemet mer likt privat, vil øke. Nettopp levealdersjusteringen tror forsker Axel West Pedersen ved Institutt for samfunnsforskning vil kunne føre til at fagorganisasjonene i offentlig sektor på sikt kanskje vil gå med på nye forhandlinger om pensjon, da de ikke tjener særlig på å jobbe etter 67 år. Stoltenberg-regjeringen ønsket å få offentlig sektor med på et system mer likt det private, men fagorganisasjonene strittet imot. Solberg-regjeringen har varslet at de ønsker en forandring, men West Pedersen er usikker på hvor hardt de vil presse på for å få det til. Pensjonseksperter Birger Myhr skiller klart mellom AFP og

tjenestepensjon her. Han mener den offentlige tjenestepensjonen er moden for reform, og at den private kan gjøres gjeldende. Myhr mener standardmodellen fra banklovkommissjonen kunne gitt mye av den samme sikkerhet som man har i offentlig sektor i dag.

– *Tror du Solberg-regjeringen vil trykke hardere på for å oppnå dette?*

– Jeg tror endringen presser seg fram uansett, sier Birger Myhr til LO-aktuelle. Han mener levealdersjusteringen har større effekt på pensjonen enn det mange innser.

Ny privat tjenestepensjon

Den nye regjeringen fremmer forslag til ny tjenestepensjon. Knekkpunktet for innskudd skal følge folketrygdens brudd på 7,1 G og pensjonsinnskuddet kan opptjenes fra første krone. Maksimalsatsene bedriftene kan betale inn vil øke fra 5 til 7 pro-

INFORMERTE: Ståle Nerland i Sparebank 1 kunne, ved hjelp av NAVs pensjonskalkulator, fortelle Siri Møllendal mye om hva hun kan forvente seg ved ulike alternativer når hun går av med pensjon.

sent. I praksis vil disse satsene gjelde for et lite mindretall.

Den nye tjenstepensjonen skal være forsikringsbasert. Dette innebærer et prinsipp om at de som overlever får tilført kapitalen fra de som dør. Av denne grunn er det også foreslått at kvinner skal ha et høyere innskudd enn menn, siden de i utgangspunktet lever lengre og skal ha pensjon over et lengre tidsrom.

I sitt samfunnsnotat 12/2013 presenterer LO et eksempel der en arbeider går av ved 67 års alder, har full opptjening på 40 år og en årslønn ved pensjonsalder på rundt 400 000 kroner. Det heter at alderspensjonen fra folketrygden med disse forutsetningene gir rundt 50 prosent av tidligere lønn, tjenstepensjon i en god ordning og AFP ca 15 prosent hver, til sammen 80 prosent av tidligere lønn.

Ved innskuddsbasert tjenstepensjon er det avgjørende hvor mye arbeidsgiver betaler inn til ordningen. Med minstesatsen på 2 prosent og kun for lønn som overstiger 1 G (85.000 kroner) kan tjenstepensjonen komme helt ned i noen få prosent av samlet pensjon. Pensjonen vil avhenge av kapitalplassering og avkastning på pengene. Her tar arbeidstakeren all risiko. Ved ytelsespensjon vet man på forhånd hvor

Det vil fortsatt være arbeidstaker som bærer risikoen.

Ståle Nerland,
pensjonseksper, t,
Sparebank 1

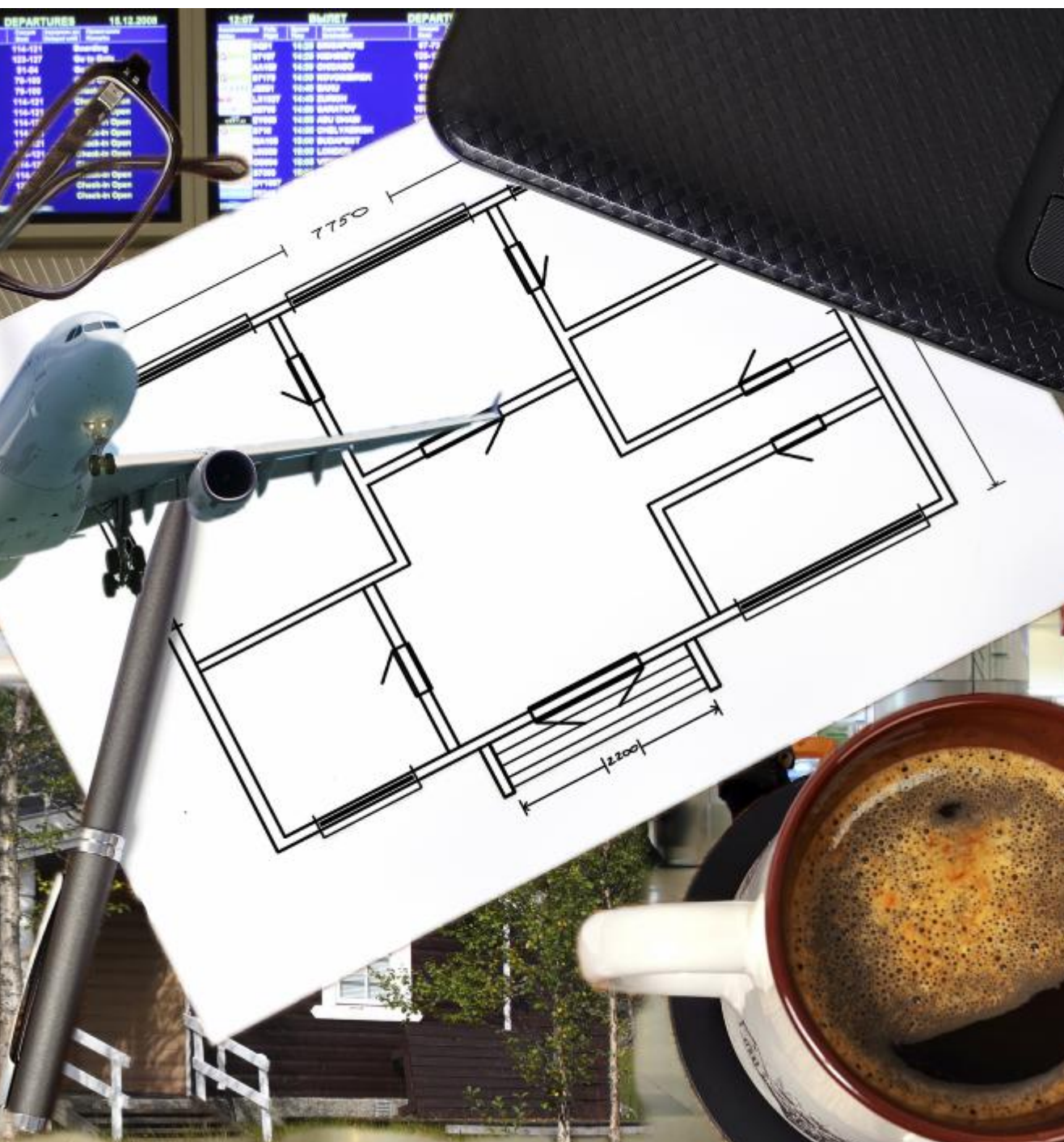
mye som skal utbetales, ved at den pensjonen gjerne sikrer en total utbetaling på 66 prosent av sluttlønn. Men denne er altså på vei ut.

Det som nå kommer er en tredje variant, en hybrid, som har elementer fra både innskudds- og ytelsesordninger. Særlig for de som har

hatt ytelsesordninger tidligere kan en god hybrid være et alternativ, slik at ikke forskjellen fra tidligere skal bli for stor.

Opptjening

I ny ordning skal arbeidsgiver, som i innskuddsordningene, betale inn

DRØM: Inntekten går drastisk ned når du blir pensjonist. Det er slett ikke sikkert lånet på leiligheten kan betales eller at drømmene om hytte eller reiser kan innfris.

FOTO: COLOUR-BOX.COM

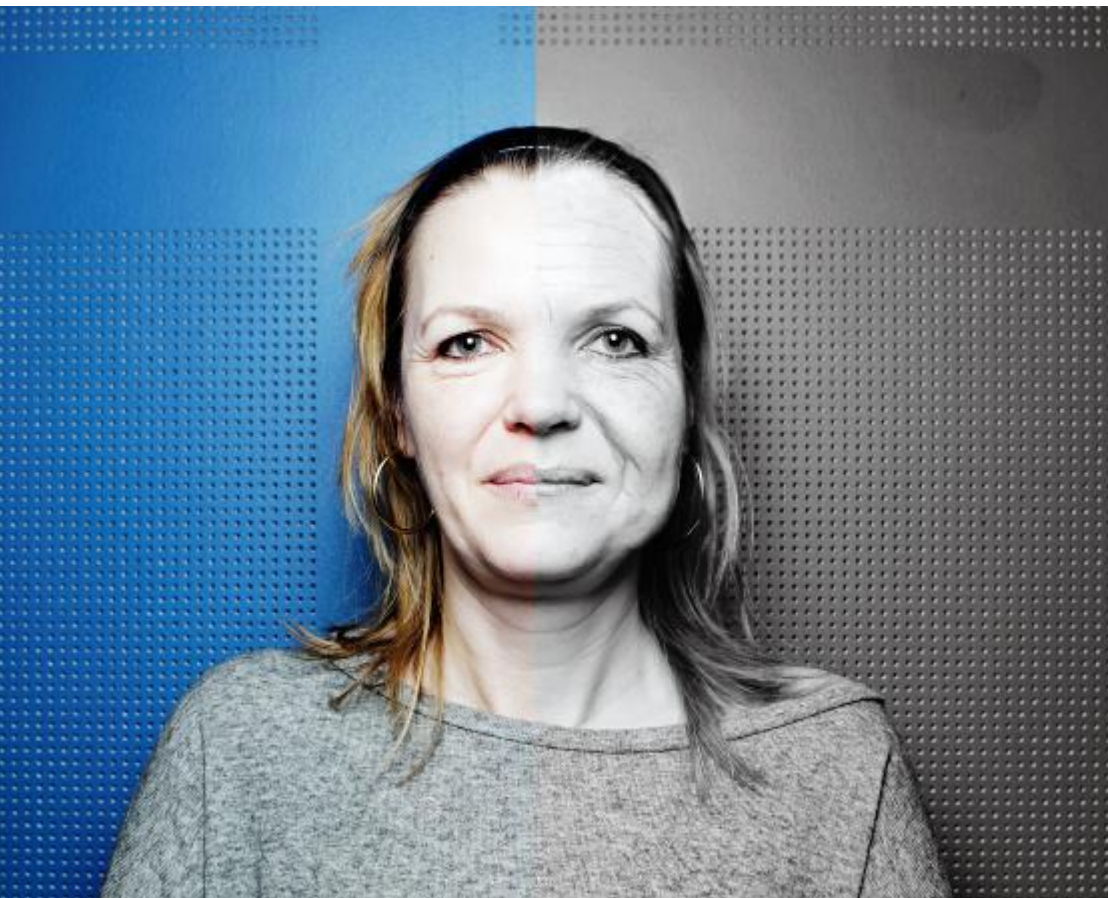
et beløp fastsatt i prosent av lønn. Alle år fra man fyller 20 til 75 år teller med, og det er dødelighetsarv i ordningen. Hvis man dør tidlig, vil derfor resterende midler tilfalle ordningen og ikke den enkeltes arvinger. Det skal betales inn mer for kvinner enn for menn, for å kompensere for

lengre levealder.

Ny folketrygd gir full opptjening fram til 7,1 G (kr 605.000). Regelverket åpner for et ekstra tilskudd for lønn mellom 7,1 G og 12 G. Det maksimale innskuddet opp til 12 G er på 7 prosent av lønn, det ekstra innskuddet er på 18,1 prosent av inn-

tekten mellom 7,1 G og 12 G, fordi det her ikke er noen dekning i folketrygden. LO-notatet kommenterer dette slik: «Dette er en vesentlig innstramming i forhold til ytelsesordninger som innen gjeldende rammer tillater opptjening med sikte på å nå 70 prosent av lønn med alderspensjon

ELDES: Årene går fort og pensjonsalderen kommer raskt for Siri Møllendal, som for oss andre.

fra folketrygden og opptjening over 30 år».

Det vil være store forskjell på pensjonen for de ansatte der arbeidsgiver legger seg opp mot maksimalgrensen i forhold til de bedrifter som ligger på minstesatsene på 2 prosent. For å jevne ut dette, er det lagt opp til at arbeidstakerne selv kan være med på å betale inn innskudd til ordningen. Nestleder Tor Arne Solbakken i LO har tidligere åpnet for at de ansatte kan bidra, slik tilfellet er i offentlig sektor, der ansatte trekkes 2 prosent av lønna til pensjon.

Regulering under opptjening

Arbeidsgiver kan velge om de vil garantere for at midlene i pensjonsbeholdningen skal reguleres med lønnsvekst, for eksempel gjennom et fond. Det er all grunn til å tro at de aller fleste arbeidsgivere ikke vil gi en slik garanti, og at det kun er avkastningen på midlene som blir tilført pensjonsbeholdningen. I så fall bærer arbeidstakeren all risiko for at pensjonsbeholdningen vokser over tid, utover tilførsel av innskudd og

dødelighetsarv. Hovedregelen er at livsselskapet som forvalter pensjonsbeholdningen skal garantere for at midlene ikke reduseres i verdi i år der avkastningen er negativ (nullgaranti), men det fins unntak.

Hva pensjonsordningene koster i drift har mye å si for hvor mye pensjon man får ut av pensjonskapitalen. Forvaltningshonorarene ligger i dag på 0,8 til 2 prosent av kapitalen. Dersom et gebyr går ned med ett prosentpoeng av kapitalbeholdningen, kan det bety 20 prosent mer utbetalt for den enkelte. LO har vært svært kritisk til de høye forvaltningshonorarene og peker på at brede kollektive ordninger vil gi lavere kostnader og mer til pensjon.

Det er i utgangspunktet lagt opp til livsvarige ytelser, men man kan avtale at de opphører ved 80 år.

— Jeg antar at det ikke er veldig store forskjeller på den gamle og den nye regjeringen i denne saken, da vår regjeringen ikke har trukket saken, sier Erlend Wiborg (FrP), nestleder i Sosialkomiteen på Stortinget til LO-Aktuelt ■

Ny privat tjenestepensjon

- ✓ LO vil ta privat tjenestepensjon inn i hovedoppgjøret neste år med tanke på tariffesting.
- ✓ Tjenestepensjonen, som arbeidstakere har gjennom jobben, har til alle tider vært styrt av arbeidsgiverne. Bedrifter med ytelsespensjon har betalt inn til ordningen, tatt risikoen og garantert et nivå på pensjonen.
- ✓ Med innskuddspensjon og i de nye ordningene vil arbeidsgiver slippe risikoen. Den går over på arbeidstaker, som da kan risikere å få en lavere andel i pensjon, regnet i prosent av lønn.
- ✓ LO mener at så lenge arbeidsgiver slipper risikoen, må de også kunne gi fra seg noe av styringsretten. Fagbevegelsen vil ha en hånd på rattet.
- ✓ I 2006 fikk vi lov om obligatorisk tjenestepensjon (OTP) i privat sektor. Den gjelder for alle, og minimum innbetaling er 2 prosent av lønn over 1 G. Svært mange har minimumsordningen.
- ✓ Stoltenberg-regjeringen fremmet rett før sin avgang et lovforslag basert på Banklovkomisjonens arbeid med en ny variant av tjenestepensjon, en såkalt hybrid ordning. Solberg-regjeringen følger nå opp dette forslaget og foreslår samtidig at maksimale innskuddssatser og knekkpunkt i dagens innskuddspensjonsordninger harmoniseres med forslagene i det nye regelverket. Blant annet legger de opp til at knekkpunktet tilpasses folketrygdens maksimale pensjonsnivå ved 7,1 G og at maksimalsatsene for innskudd økes til 7 prosent.

Tema

Sverige: Avhengig av økonomien

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX.COM

**Vi frykter større
forskjeller
i fremtiden.**

Renée Anderson, pensjonsekspert, LO, Sverige

– Svenske pensjoner har utviklet seg til det verre de siste årene, helt i samsvar med den økonomiske utviklingen. Det sier pensjonsekspert Renée Andersson i svensk LO til LO-Aktuelt.

Sverige har høy arbeidsledighet. Dermed svekkes inntektene for den svenske staten, noe som slår direkte inn på pensjonene. Dette gjelder den statlige delen av pensjonen, tilsvarende norsk folketrygd. Man blir trukket 18,5 prosent av lønna til denne ordningen, av dette går 2,5 prosentpoeng til en såkalt premiepensjon. Denne er individuell og pengeplasseringen avgjør. Dermed har den utviklet seg ulikt avhengig av avkastning.

Andersson sier at premiepensjonsdelen ikke er så stor nå, men at politikerne planlegger å gjøre den større.

– Da øker risikoen for våre medlemmer, og vi frykter større forskjeller i fremtiden, sier Renée Anderson.

– For mange har premiepensjonsdelen gått dårlig på grunn av et par betydelige børsnedganger, sier journalist Mårten Martos Nilsson i LOs Arbetet til LO-Aktuelt.

I Sverige har fagbevegelsen og arbeidsgivermotparten forhandlet fram kollektive ordninger på tjenstepensjon, og disse har gått rimelig bra, også i de seneste årene. Partene har vært flinke til å få ned administrasjonskostnadene, noe som har gitt mer direkte til pensjon.

Fattige kvinner

Hver annen kvinne som går av med pensjon i dag får garantipensjon (garanterer et minimum), og nesten halvparten av alle kvinnelige pensjonister er fattige. Det vil si at de ligger under 60 prosent av medianinntekten.

– Det er opprørende at det ikke diskuteres mer. Det burde være en politisk bombe, sier Maria Hemstrøm Hemmingsson til LO-tidsskriftet Arbetet. Hun utreder likestilling i arbeidslivet i Sverige.

I Sverige får kvinnene i snitt utbetalt halvparten så mye som menn i tjenstepensjon. ■

Kulturbløff og gigantomani

Journalist Kristian Meisingset har skrevet bok der han hevder at norsk kulturpolitikk har sviktet eliten og fornærmet folk flest. LO-sekretær Renée Rasmussen er ikke helt enig.

TEKST: JAN-ERIK ØSTLIE
jan.erik@lomed.no

FOTO: YLVA SEIFF BERGE
ylva@lomed.no

At den økende offentlige støtten til teater, opera og litteratur skal bidra til å utjevne klaseskillene her til lands, går Meisingset sterkt imot i sin bok «Kulturbløffen». Han refererer til forskning som viser at interesse for kultur følger omtrent de samme skillelinjene som før, og mener at de økte offentlige midlene faktisk bidrar til å gjøre skillene mellom kulturreliten og folk flest større.

– Kjenner du kulturpolitikere som ønsker å bruke kulturen til å fjerne klaseskillene?

– Særlig venstresiden har vært opptatt av å svekke skillene mellom grupper, men hele det politiske spekteret har villet samle folket i et kulturelt fellesskap, sier han.

Opprettholder klaseskillet

Meisingset har også skrevet boka «Kultur for kulturens skyld» (Civita, 2012) sammen med Anna Katharina Fonn Matre og Aase Marthe J. Horigmo. Den er ment som en skisse til en liberal kulturpolitikk. Her kan vi blant annet lese dette: «I relativt liten grad har det offentlige vært opptatt av eliten og å lykkes på den internasjonale arenaen. Dette har riktignok kommet noe sterkere de siste årene, men stadig er det ambisjonen om å nå ut til folket som står høyest på den politiske dagsorden.»

Nyvalgt LO-sekretær og tidligere leder av Musikernes Fellesorganisasjon Renée Rasmussen lot seg sterkt provosere av denne boka, men mener «Kulturbløffen» ikke er helt i samme gata. Likevel reagerer hun

på Meisingsets trang til å sette kulturpublikummet i bås.

– Du kan ikke dele opp folk i de som enten liker finkultur eller de som liker mer folkelig kultur. Det har skjedd mye på utdanningsfronten de seneste årene, mange kulturbrukere liker ulike ting, sier hun.

– Jeg peker på strukturer som henger sammen med klasser, altså ulikheter i utdanning og inntekt, og viser hvordan norsk kulturpolitikk i stor grad bygger på elitens kulturelle verdier. Finkulturen får mest penger, sier Meisingset.

– Hva legger du egentlig i begrepet kulturbløff?

– I mange tiår har man ønsket et kulturelt fellesskap der alle er med, men de kulturelle klaseskillene er relativt stabile. I dette gapet ligger kulturbløffen.

Ikke enten eller, men både og

Rasmussen har en noe annen inngang.

– Den rødgrønne regjeringen har ikke løftet elitekulturen på bekostning av noe annet, men det koster jo å bygge en opera. Den andre musikken, den som ikke er klassisk, har fått mer penger de siste årene og Kulturrådet er styrket. Det har vært satset sterkt i bredden, mener hun.

– Det er klart noen får penger på bekostning av andre. Operaen i Bjørvika får 500 millioner årlig, countryfestivalen på Breim får 2 millioner. For meg personlig er klaseskillene uproblematisk, og selvfølgelig trenger ingen countryfestival

en halv milliard, men det er interessant at ikke LO i større grad reagerer på at mest penger går til dem med mest «kulturell kapital», sier Meisingset.

– Folk er mer sjangerbreie enn du later til å tro, bilde er mye mer nyanisert. Likevel syns jeg det er greit at Operaen får 500 millioner årlig, men vi skal også ha en breddekultur. Du er altfor stereotyp. For meg er det viktig at alle kulturtilbudene fins, vi må ikke miste mangfoldet, sier Rasmussen. Og at Operaen får sine 500 millioner er Meisingset ikke uenig i, men han så gjerne det ble bygget et stort hus midt i Oslo bare for Country-musikk.

Den kulturelle grunnmuren

I boka «Kultur for kulturens skyld» skriver Meisingset og de andre følgende: «Den norske kulturpolitikken står i en sterk sosialdemokratisk og egalitær tradisjon. I den grad den har vært elitistisk, har den i stor grad vært det fordi det har vært regnet som positivt å spre den 'høyverdige' kulturen til folket.»

Til LO-Aktuelt poengterer han at hans kritikk er rettet mot hele det politiske landskapet, ikke bare mot sosialdemokrater. Han sier:

– Også operaen sier at de ønsker et publikum som speiler befolkningen, men i Kulturbløffen skriver jeg om hvordan de som styrer elitekulturen ikke i praktisk prøver å inkludere alle. De vil at kulturen skal være eksklusiv. Kunsten skal ikke være populær, men bringe erkjennelsen videre.

For meg og LO er det viktigste med kulturpolitikken at den ønsker alle velkommen inn.

Renée Rasmussen

ØNSKER DEBATT: Kristian Meisingset, forfatter av boka «Kulturbløffen», har et noe annet syn på norsk kulturpolitikk enn LO-sekretær Renée Rasmussen.

At kunsten skal provosere, er Rasmussen enig i, men legger til:

– Det er viktig at alle har muligheter til å velge hva de vil ha, og at vi ikke tvinger ulike kulturuttrykk på folk som de ikke vil ha. Da må alt være mest mulig tilgjengelig sånn at folk kan få velge fritt. Den kulturelle grunnmuren er viktig.

Kulturløftet

Boka «Kulturbløffen» reklamerer med at den er et oppgjør med likhets- og fellesskapsideologien og et forsvar for mangfold i kulturen. At vi har ulik kulturell smak er ikke en svakhet for samfunnet, men en styrke. Meisingset forteller at han ikke har noe ønske om å stigmatisere ulike kulturbrukere, snarere tvert imot, han vil fremme bedre forståelse for at folk har forskjellig kulturelle smak, mens Rasmussen legger vekt på tilgjengeligheten.

– For meg og LO er det viktigste med kulturpolitikken at den ønsker

alle velkommen inn. Så er det kanskje sånn at noen koder må knekkes for at alle skal finne det interessant å gå i teateret og operaen, sier Renée Rasmussen. Hun legger ikke skjul på at den rødgrønne regjeringens kulturløft grunnleggende sett ivaretar hennes syn på kulturpolitikken. Dette innebærer også at kulturbudsjettet bør ligge på minst 1 prosent av det totale statsbudsjettet.

Gigantomani

«Kulturbløffen» har fått relativt bred omtale i mediene, den skapte i noen dager en viss kulturdebatt. Bøker som er spissformulerte og relativt provokative gjør ofte det. Skjønt, denne typen bøker er i utgangspunktet ingen bestselgere.

– For meg er det viktig å nå et relevant publikum, ikke nødvendigvis et kjempestort antall. Kulturbløffen er ikke for alle.

– *Bør vi bruke mer eller mindre of-
fentlig penger til kunst og kultur?*

– Norsk kulturpolitikk er preget av gigantomani. Vi bør bruke mindre på de store institusjonene, og mer på de små, sier Meisingset.

Meisingset viser i boka til Stein Olav Henrichsen, som har vært operasjef både ved Opera Vest og Bergen Nasjonale Opera, styreleder i Ultima og direktør ved Munchmuseet. Han har også vært brukt som rådgiver for tidligere sosialdemokratiske kulturministere som Turid Birkeland og Trond Giske. Ifølge Henrichsen har mange av scenekunstinstitusjonene fått vesentlig mer penger uten at det har gitt mer kunstnerisk nyskaping. Og den positive effekten av kulturløftet ser man først og fremst utenfor de store institusjonene.

– Legg merke til at jeg ikke har tatt til orde for et eneste kutt. Jeg er opp-
tatt av å fremme kulturen, men vil ikke nødvendigvis ha et høyere bevilgningsnivå, sier Kristian Meisingset. ■

Din portal til arbeidslivet

- Trenger du fakta til et innlegg eller til en debatt?
- Vil du vite mer om arbeid, lønn og tariff eller velferd?
- Lurer du på hva forskningen sier, eller hva LO mener?

På arbeidslivet.no finner du svar på det du lurer på om fakta, forskning og politikk.

36 år i arbeidsmiljøets tjeneste

Arbeidsmiljøloven bygger på en lang sosial tradisjonen der fagforeningsbevegelsen har kjempet fram de arbeidstakerrettigheter vi i dag nyter godt av. Et godt arbeidsmiljø er avgjørende for en god arbeidsplass. Utviklingen har ikke gått av seg selv, og kampen er ikke vunnet en gang for alle.

ARBEID

LO

Politikk til frokost

FROKOSTSEMINARER OM
POLITIKK OG ARBEIDSLIV

TILLITSVALGT- PANELET

Strømming er ikke bare en fisk

Hvis du skal fylle jula med TV-titting, kan det være lurt å bruke pc-en.

Siden tv-en ble et naturlig møbel i norske stuer, har det vært et problem at tv-en bestemte over livet ditt. Fortsatt er det noen som husker hvordan det ble umulig å arrangere møter på onsdager når NRK på 80-tallet viste såpeoperaen Dynastiet.

Nå er denne tida definitivt over. Video og DVD er allerede historie. De fleste leverandører av tv-signaler har dekodere med opptaksfunksjon og filmutleie, men det er nettet som er framtida. Strømming, eller streaming som det heter på engelsk, er framtidas måte å se på tv.

Hvis du kobler tv-en din opp mot nettet, kan det vidunderligste skje. Uansett når i jula du synker ned i sofaen, kan du velge mellom et hav av muligheter.

Men hvordan få tv-en på nett? Det finnes flere muligheter.

En del moderne tv-er, såkalte smart-tv-er, kan kobles direkte til nettet via en nettverkskabel eller

FOTO: COLOURBOX.COM

det trådløse nettet. Tv-skjermen viser via apper som vi kjenner igjen fra smart-telefoner. Men det er store begrensinger på denne løsningen.

En annen mulighet er rett og slett å koble en pc til tv-en. Den enkleste måten er hvis pc-en har en HDMI-utgang. Ved hjelp av en HDMI-kabel virker tv-en som en ekstra pc-skjerm. Alt som vises på pc-en, vises også på den store tv-skjermen.

Det enkleste og billigste alternativet er AppleTV eller ChromeCast. Dette er egentlig små PCer med nettilkobling som en kobler på TVens HDMI-inngang og som i det minste gir deg adgang til noe av nettets herlighet. Begge to koster godt under tusenlappen.

For den som lever i Apple-verden er AppleTV tingen. Via Mac, Iphone, Ipad, Itunes og Icloud kan du koble deg til det som finnes av strømmetjenester

og vise alt du har på macen på den største skjermen du har tilgjengelig. Ved hjelp av ditt eget trådløse nettverk kan du styre programmene på tv-en.

Apple-folket blir blanke i øynene og jubler når de snakker om AppleTV. «Dette er det beste Apple-produktet noen sinne», er vanlig å høre. Så lenge du er i epleverden er alt bra, og det fungerer også med en pc koblet til. Men alt fungerer ikke sømløst hvis ikke produktet bærer eple-merket.

ChromeCast er Google-verdenens svar på AppleTV. Den er foreløpig bare en liten yppal lillebror til AppleTV. Den er bygd over samme konsept, men har litt færre muligheter. Den fungerer greit med mobil og nettbrett, men har problemer med å koble seg opp via PCen.

Når du først er nettfast kan du leie filmer eller serier på Viaplay, Netflix eller HBO Nordic. Her finner du de aller fleste amerikanske serier og filmer. Alle koster 79 kroner måneden. Det gjør også TV2 Sumos billigste alternativ. Det dyreste alternativet koster 249 kroner måneden.

NRKs hjemmesider er en god strømmingstjeneste. Det er faktisk også danske, DR og svenske SVT. Da er bare et problem igjen, bli enige om hva en skal se. ■

Kjekt å bruke

Neste LO-Aktuelt trykkes 22. januar.

6. desember

BI-seminar om hvordan den nye tjenestepensjonen vil fungere; Oslo.

Horisont 2020 - lanseringskonferanse om EUs nye rammeprogram for forskning og innovasjon; Oslo.

9. desember

Veier til verdiskapning og velferd, er tema for Spekters 20-årskonferanse; Fornebu.

FNs internasjonale dag for anti-korrupsjon.

10. desember

FNs menneskerettighetsdag.

11. desember

Frokostmøte hos Civita. Tema: Har venstresiden en framtid i Norge?

18. desember

FNs internasjonale migrasjonsdag.

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX.COM

8. januar

NHOs årskonferanse, med hovedtema læringslivet, om kompetanse og utdanning; Oslo.

Vi ønsker alle våre lesere en riktig god og velfortjent juleferie!

Følg oss på Facebook og Twitter

Returadresse:
LO-Aktuelt, LO Media,
Pb 8964, Youngstorget,
0028 Oslo

ERIKSEN

